

LIETUVOS RESPUBLIKOS
PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX–1691 1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 22, 24, 28, 29,
30, 33, 35¹, 35², 35⁷, 35⁸, 35⁹, 35¹⁰, 36, 37 IR 40 STRAIPSNIŲ IR V SKYRIAUS
PAVADINIMO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 29¹ STRAIPSNIU IR 6
STRAIPSNIO BEI ĮSTATYMO PRIEDO PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO PROCESO KODEKSO 739
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO
DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-549 11 IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO
ĮSTATYMO NR. I-1336 7, 15 IR 39 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS
GYVENTOJAMS ĮSTATYMO NR. IX-1675 14 IR 17 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJŲ PAJAMŲ MOKESČIO
ĮSTATYMO NR. IX–1007 17 IR 21 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XV-54 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, (toliau – Programa) numatyta tobulinti pensijų kaupimo sistemą: „Panaikinsime automatinį įtraukimą į antrąją pensijų pakopą. Kiekvienam sudarysime galimybes neribotam laikui sustabdyti antrosios pensijų pakopos įmokų pervedimą, sulaukusiems pensinio amžiaus žmonėms sudarysime galimybes laisvai pasirinkti pensijų fondų išmokų formas“ (Programos 154 punktas). Siekiant įgyvendinti šią Programos nuostatą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 151 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ patvirtinto Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano (toliau – Planas) 2.1.2 papunktyje numatytas veiksmas „Įgyvendinti antrosios pensijų kaupimo pakopos pertvarką, užtikrinant savanorišką įsitraukimą, didesnę sistemos lankstumą, patrauklumą, darbdavių dalyvavimą, subalansuoti finansines paskatas ir užtikrinti galimybę nutraukti kaupimą, kai jis tampa apsunkintas ar betikslis“.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDF valdyba) 2024 m. gruodžio mėnesio duomenimis, pensijų kaupime dalyvavo 1,42 mln. asmenų, iš jų aktyvių dalyvių, t. y. pervedančių pensijų įmokas į savo pensijų kaupimo sąskaitas, buvo apie 774 tūkst. Taigi aktyvių dalyvių skaičius sudarė tik apie 54,5 proc. nuo visų pensijų kaupime dalyvaujančių asmenų.

Nuo 2019 m. sausio 1 d. taikomas automatinio įtraukimo į pensijų kaupimo sistemą mechanizmas. Pagal Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo 6 straipsnį, kiekvienų metų

sausio mėnesį pilnamečiai ir valstybiniu socialiniu draudimu draudžiami asmenys, kurie nėra sukakę 40 metų, yra įtraukiami į pensijų kaupimą per VSDF valdybos atsitiktine tvarka parinktą pensijų kaupimo bendrovę ir apie tai informuojami. Asmenys turi teisę iki įtraukimo metų birželio 30 d. atsisakyti dalyvauti pensijų kaupime. Tokiu atveju asmuo pakartotinai įtraukiamas į pensijų kaupimą kas trejus metus, kol sukaks 40 metų. T. y., atsisakęs kaupime dalyvauti 18 metų asmuo gali būti pakartotinai įtraukiamas dar septynis kartus.

Naujų dalyvių įtraukimas				
Metai	Įtraukti asmenys	Likę dalyviai	Likę, proc.	Atsisakė, proc.
2019	132 394	61 073	46%	54%
2020	43 535	26 900	62%	38%
2021	34 287	20 972	61%	39%
2022	88 797	28 812	32%	68%
2023	67 713	25 622	38%	62%
2024	59 745	25 886	43%	57%

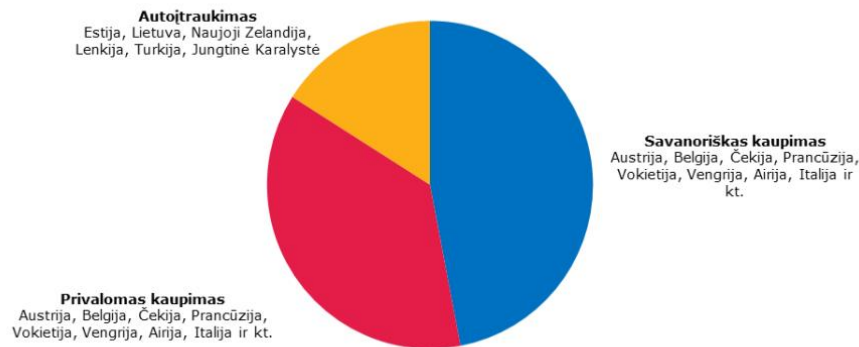
1 lentelė. Dalyvių įtraukimas
Šaltinis: VSDF valdybos duomenys

2022-2024 m. stebima tendencija, kad įtraukimo procese didesnė įtrauktųjų asmenų dalis atsisakė dalyvauti pensijų kaupime. 2024 m. apie pusė įtrauktųjų neatsidarė gautos žinutės apie įtraukimą (pranešimai apie automatinį įtraukimą buvo siunčiami į Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) Elektroninės gyventojų aptarnavimo sistemos asmenines paskyras; šias žinutes atsidarė 31,5 tūkstančio gyventojų; informacijos asmeninėse paskyrose neperskaičiusiems gyventojams VSDF valdyba siuntė registruotus laiškus, iš kurių apie trečdalis sugrįžta nepasiekę adresato).

VSDF valdybos duomenys apie 2022-2024 m. pakartotinai į pensijų kaupimą įtrauktus asmenis rodo, kad 2022 m. pakartotinai į pensijų kaupimą buvo įtraukti 46 006 asmenys, iš jų 39 962 asmenys (87%) dalyvauti pensijų kaupime atsisakė. 2023 m. duomenimis, į pensijų kaupimą pakartotinai buvo įtraukti 13 995 asmenys, iš jų 13 187 asmenų (94 %) dalyvauti kaupime atsisakė. 2024 m. buvo 10 361 pakartotinai į pensijų kaupimą įtrauktas asmuo, iš jų atsisakė dalyvauti 9 544 asmenys (92%).

Pastebėtina, kad automatinis įtraukimas sukelia papildomą administracinę naštą įtrauktiems asmenims, kurie ketina atsisakyti dalyvauti kaupime, nes, kaip pagrindžia aukščiau dėstomoje pastraipoje pateikti duomenys, didžioji dalis automatiškai įtrauktų asmenų atsisako dalyvauti pensijų kaupime, dėl to jiems reikia pildyti dokumentus, kad nebūtų įtraukti į pensijų kaupimą, taip pat VSDFV valdybai reikia siųsti įtrauktiems asmenims priminimus apie įtraukimą tiek elektroninėmis ryšio priemonėmis, tiek ir registruota siunta, kas suponuoja papildomas finansines išlaidas. Kartu automatinis įtraukimas kelia didelį nepasitenkinimą ir tų asmenų, kurie nespėjo atsisakyti dalyvavimo

kaupime per nustatytą terminą ir nebegali pasitraukti iš pensijų kaupimo, nes tai jie vertina kaip neproporcingą jų teisių ribojimą.



1 pav. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) šalių pensijų kaupimo formos

Šaltinis: Lietuvos bankas „Lietuvos banko apžvalga: II pensijų pakopos raida, iššūkiai ir pasiūlymai, kaip ją tobulinti“, 2025

Remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) skelbiama informacija (1 pav.), automatinio įtraukimo mechanizmas nėra paplitęs: jį taiko 16 proc. šalių (6 šalys iš 38), tarp jų ir Lietuva.

Sukakę Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatytą socialinio draudimo senatvės pensijos amžių (toliau – senatvės pensijos amžius) pensijų kaupimo dalyviai pagal sukaupto pensijų turto dydį gali rinktis pensijų išmokos rūšį: vienkartinę, periodinę išmoką arba pensijų anuitetą. VSDF valdybos duomenimis, 2024 m. sutartis dėl vienkartinės išmokos sudarė 8 572 asmenys, dėl periodinės išmokos – 2 476 asmenys, dėl pensijų anuiteto – 1 556 asmenys. Iš viso 2024 m. pabaigoje pensijų anuitetų gavėjų skaičius siekė 4 366 asmenis. VSDF valdyba pensijų anuitetus pradėjo mokėti nuo 2020 m. liepos mėn.

Metai	Vienkartinė išmoka		Periodinė išmoka		Anuitetas		Iš viso		
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Iš viso
2021	4 982	3 338	1 251	1 000	299	457	7 915	6 142	14 057
2022	5 840	4 280	1 589	1 385	370	600	8 530	7 251	15 781
2023	6 073	4 464	1 000	928	335	523	8 690	7 380	16 070
2024	5 124	3 448	1 314	1 162	714	842	9 105	7 612	16 717

2 lentelė. Pensijų išmokų rūšys pagal gavėjus

Šaltinis: VSDF valdybos duomenys

Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnyje nustatytos pensijų išmokų rūšys atsižvelgiant į sukaupto pensijų turto dydį: vienkartinė pensijų išmoka – kai sukauptas pensijų turtas neviršija vienkartinės išmokos ribos (šiuo metu 5 403 eurai), periodinė pensijų išmoka – kai sukauptas pensijų turtas yra didesnis nei vienkartinės išmokos riba, bet nesiekia pensijų anuiteto ribos (šiuo metu 10 807 eurų), pensijų anuitetas - kai sukauptas pensijų turtas yra lygus arba didesnis nei pensijų anuiteto

riba. Išmokų ribos yra nustatytos absoliučiais dydžiais ir indeksuojamos kas trejus metus pagal vidutinės metinės infliacijos (Valstybės duomenų agentūros skelbiamas suderintas vartotojų kainų indeksas) 3 paskutinių kalendorinių metų rodiklį. Automatinio pensijų anuiteto indeksavimo mechanizmo (šiuo metu su anuitetų gavėjais tik dalinamasi Pensijų anuitetų fondo gautu investiciniu pelnu, kuris priklauso nuo situacijos rinkose) nebuvimas ir aukščiau nurodytas pensijų išmokų ribų indeksavimas, kuris neaktualizuoja ribų kiekvienais metais, lemia tai, kad pensijų anuitetų gavėjams mokamų pensijų anuitetų dydis nesudaro reikšmingos pajamų dalies lyginant su anuitetų gavėjų gaunamų socialinio draudimo pensijų dydžiais, kadangi socialinio draudimo pensijos yra indeksuojamos pagal darbo užmokesčio fondo augimo tempą, esant dabartinėms pensijų anuitetų riboms, pensijų anuitetai, lyginant su socialinio draudimo senatvės pensijos dydžiu, sudaro tik nedidelę senatvės pensijos gavėjo pajamų dalį. VSDF valdybos 2024 m. gruodžio mėnesio duomenimis, vidutinė pensijų anuiteto dydžio procentinė išraiška nuo visų anuiteto gavėjo gaunamų pensijų dydžio sudarė 6,98 proc., vidutinis pensijų anuitetas buvo 65,58 euro.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2024 m. kovo 7 d. nutarime Nr. KT21-N3/2024 (toliau – Nutarimas) konstatavo, kad „pensijų kaupimo specialiuose pensijų fonduose teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas konstituciškai svarbiu tikslu – kaupti lėšas specialiuose pensijų fonduose ir jas investuoti tam, kad kaupimo dalyviams būtų mokamos sukauptos senatvės pensijos išmokos. Siekiant šio tikslo, konstituciškai pagrįstu laikytinas toks įstatymų leidėjo nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį pensijų kaupimas yra ilgalaikis ir įprastai baigiasi, kai pensijų kaupimo dalyvis sulaukia įstatyme nustatyto amžiaus ir jam išmokamos visos sukauptos senatvės pensijos išmokos arba kai jis miršta. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad pensijų kaupimo specialiuose pensijų fonduose teisinis reguliavimas, be kita ko, nustatantis pensijų kaupimo pabaigos atvejus, negali būti toks, kad, siekiant konstituciškai svarbaus tikslo užtikrinti, kad dalyviams būtų mokamos sukauptos senatvės pensijos išmokos, būtų neproporcingai apribotos pensijų kaupimo dalyvio nuosavybės teisės į sukauptą turtą, teisiniu reguliavimu nenumatant jokios galimybės nutraukti pensijų kaupimą dalyvio iniciatyva. Todėl, paisant Konstitucijos, *inter alia* iš jos 52, 23 straipsnių, konstitucinio proporcingumo principo kylančių imperatyvų, įstatyme turi būti nustatyti ir kiti pensijų kaupimo specialiuose pensijų fonduose pabaigos atvejai, be kita ko, atvejis, kai pensijų kaupimas nutraukiamas dalyvio iniciatyva, kai yra svarbių priežasčių. Siekiant nepaneigti įstatymų leidėjo pasirinkto senatvės pensijų sistemos modelio esmės ir užtikrinti viešąjį interesą, kad visa senatvės pensijų sistema veiktų darniai, tokie įstatyme nustatyti pensijų kaupimo pabaigos atvejai turi būti išimtiniai, kai iš esmės pasikeičia pensijų kaupimo dalyvio gyvenimo aplinkybės, dėl kurių dalyvavimas kaupime jam tampa itin apsunkintas ar betikslis.“

2024 m. kovo 13 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija inicijavo viešąją konsultaciją su visuomene dėl aplinkybių, kurioms esant būtų galima nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, sąrašo.

Apklausa buvo paskelbta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėje ir truko iki 2024 m. kovo 26 d. Apklausoje sudalyvavo 3 034 asmenys. 93 proc. apklausos dalyvių pasisakė už tai, kad priežastimi nutraukti pensijų kaupimą turėtų būti sunkios ligos ir būklės. Tiek pat procentų apklausos dalyvių (93 proc.) pasisakė, kad priežastimi gali būti sunki negalia (70-100 proc. netekto dalyvumo arba sunkus neįgalumas nepilnamečiam vaikui). 91 proc. apklausos dalyvių kaip priežastį įvardijo grėsmę prarasti vienintelį būstą. 60 proc. apklausos dalyvių manė, kad dalyvavimą pensijų kaupime turėtų galėti nutraukti trumpalaikiai darbuotojai užsieniečiai. 55 proc. apklausos dalyvių manė, kad reikėtų turėti galimybę nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime nenurodant jokių priežasčių. Iš apklausos duomenų galima daryti išvadą, kad respondentams yra svarbu turėti galimybę nutraukti pensijų kaupimą ne tik dėl sveikatos, bet ir kitais atvejais. Tačiau Konstitucinis Teismas Nutarime konstatavo, kad pensijų kaupimo pabaigos atvejai turi būti išimtiniai, todėl siekiant atliepti kaupiančiųjų lūkestį (pvz., turėti galimybę laisviau disponuoti savo sukauptu pensijų turtu), reikalingos alternatyvios teisinio reguliavimo priemonės, kurios pensijų kaupimo sistemą padarytų lankstesne ir patrauklesne.

Atsižvelgiant į tai, parengtas Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 1, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 12, 13, 15, 22, 24, 28, 29, 30, 32, 33, 35¹, 35², 35⁷, 35⁸, 35⁹, 35¹⁰, 36, 37 ir 40 straipsnių ir V skyriaus pavadinimo pakeitimo, Įstatymo papildymo 29¹ straipsniu ir 6 straipsnio bei Įstatymo priedo pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas), kurio tikslai:

1. Įgyvendinti Nutarimą, numatant galimybę dalyviui nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, kai kaupimas tampa apsunkintas ar betikslis.
2. Užtikrinti tik savanorišką įsitraukimą į pensijų kaupimą, didesnę sistemos lankstumą ir patrauklumą.
3. Užtikrinti didesnę Pensijų kaupimo įstatymo nuostatų teisinį aiškumą ir spręsti praktinio jų taikymo problemas.

Įstatymo projektu teikiami siūlymai įgyvendins pirmąją antrosios pensijų kaupimo pakopos pertvarkos etapą (Plano 2.1.2 papunkčio veiksmą ta apimtimi, kuria numatyta užtikrinti savanorišką įsitraukimą, didesnę sistemos lankstumą, patrauklumą ir užtikrinti galimybę nutraukti kaupimą, kai jis tampa apsunkintas ar betikslis). Antruoju antrosios pensijų kaupimo pakopos pertvarkos etapu bus teikiami siūlymai dėl darbdavių įtraukimo į pensijų kaupimą bei finansinių paskatų dalyvauti pensijų kaupime subalansavimo.

Siekiant įgyvendinti Įstatymo projekto tikslus, kartu teikiami ir lydimieji įstatymų projektai: Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 739 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Civilinio proceso kodekso projektas), Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 17 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – GPM įstatymo projektas),

Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo Nr. I-549 11 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Pensijų įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 7, 15 ir 39 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Socialinio draudimo įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 14 ir 17 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Piniginės paramos įstatymo projektas; toliau kartu – lydimieji įstatymų projektai).

Lydimųjų įstatymų projektų tikslai: suderinti keičiamų įstatymų nuostatas su Įstatymo projektu teikiamais siūlymais, taip pat nustatyti priemones, prisidedančias prie pensijų kaupimo sistemos lankstumo ir patrauklumo užtikrinimo.

GPM įstatymo projektu taip pat siekiama nustatyti, kad išmokos iš asmens pensijų turto pagal Pensijų kaupimo įstatymą ir Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalį yra neapmokestinamos pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymą.

Socialinio draudimo pensijų įstatymo projektu, atsižvelgiant į Įstatymo projektu siūlomą reguliavimą, siekiama nustatyti mechanizmą, kur pervedama ir kaip įskaitoma asmens pensijų sąskaitoje sukauptų lėšų sumos dalis, susidariusi iš VSDF biudžeto ir valstybės biudžeto už asmenį sumokėtų įmokų, jeigu asmuo Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka nutraukia pensijų kaupimą.

Piniginės paramos įstatymo projektu siekiama nustatyti, kad pensijų fonde sukauptas pensijų turtas, išmokėtas Įstatymo projekte įgyvendinant Konstitucinio Teismo Nutarimą nustatytais pagrindais, nėra vertinamas skiriant piniginę socialinę paramą pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą (toliau – Piniginės paramos įstatymas) bei, Civilinio proceso kodekso projektu siūlant nustatyti, kad į šį turtą nebūtų galima nukreipti išieškojimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostatas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pensijų grupė ir Piniginės paramos grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

1. Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalyje nustatytas baigtinis dalyvavimo pensijų kaupime pabaigos pagrindų sąrašas: kai dalyvis sukanka senatvės pensijos amžių ir jam pagal pensijų išmokos sutartį išmokama pensijų išmoka; teismas pripažįsta pensijų kaupimo sutartį negaliojančia;

dalyvis miršta; Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymo nustatyta tvarka dalyvio vardu sukauptos piniginės lėšos pervedamos į Europos Sąjungos institucijų pensijų sistemą. Kitais, nei nurodytoje dalyje nustatytais pagrindais dalyvavimas pensijų kaupime nebaigiamas.

2. Pensijų kaupimo įstatymo 6 straipsnyje nustatyta automatinio įtraukimo į pensijų kaupimą tvarka bei atsisakymo dalyvauti pensijų kaupime terminai:

2.1. nuo 2019 m. kiekvienų trečių metų sausio 1 d. pilnamečius valstybiniu socialiniu draudimu apdraustus ir 40 metų nesukakusius asmenis VSDF valdyba įtraukia į jos atsitiktine tvarka parinktas pensijų kaupimo bendroves;

2.2. įtraukti į pensijų kaupimą asmenys apie įtraukimą yra informuojami ir turi galimybę iki įtraukimo metų birželio 30 d. atsisakyti dalyvauti pensijų kaupime;

2.3. jei asmuo atsisako dalyvauti pensijų kaupime, po trijų metų jis bus pakartotinai įtraukiamas į pensijų kaupimą, procedūrą kartojant iki asmeniui sukaks 40 metų;

2.4. asmeniui iki birželio 30 d. nepareiškus atsisakymo dalyvauti pensijų kaupime, jis tampa pensijų kaupimo dalyviu ir nuo jo darbo užmokesčio pradedamos skaičiuoti pensijų įmokos;

2.5. dėl svarbių priežasčių praleidęs atsisakymui pateikti nustatytą terminą asmuo gali kreiptis dėl atsisakymo dalyvauti į VSDF valdybą ir pateikti svarbias priežastis įrodančius dokumentus. Jei VSDF valdyba nustato, kad priežastys buvo svarbios, dalyvavimas pensijų kaupime gali būti nutrauktas ir įmokos grąžinamos asmeniui.

Toks automatinio įtraukimo į pensijų kaupimą mechanizmas sukelia administracinę naštą tiek potencialiems pensijų kaupimo dalyviams (turintiems, jei nepageidauja dalyvauti pensijų kaupime, teikti atsisakymą nustatyta tvarka), tiek VSDF valdybai (turinčiai pareigą tinkamai informuoti į pensijų kaupimą įtraukiamus asmenis, todėl juos informuojančią ne tik per Elektroninę gyventojų aptarnavimo sistemą, bet ir siunčiant informaciją registruotu paštu, – pažymėtina, kad apie 30 proc. registruotų laišku sugrįžta nepasiekę adresato, todėl tam skirtos lėšos naudojamos neefektyviai), tiek teismams, nagrinėjantiems asmenų skundus dėl automatinio įtraukimo. Be to, automatinis įtraukimas nelemia siekiamo rezultato, – kaip nurodyta šio aiškinamojo rašto 1 punkte, didesnė įtrauktų į pensijų kaupimą asmenų dalis atsisako dalyvauti pensijų kaupime.

3. Pensijų kaupimo įstatymo 13 straipsnyje nustatyta laikino pensijų kaupimo įmokų mokėjimo stabdymo tvarka, pagal kurią dalyvis turi teisę stabdyti pensijų įmokų pervedimą bet kuriuo metu, tačiau ne trumpiau kaip 1 mėnesiui ir ne ilgiau kaip 12 mėnesių per visą kaupimo laikotarpį. Toks teisinis reguliavimas neužtikrina asmens galimybių, pasikeitus svarbioms jo gyvenimo aplinkybėms lanksčiau į jas reaguoti stabdant pensijų įmokų pervedimą kitokiu laikotarpiu. Be to, Pensijų kaupimo įstatymo 13 straipsnyje nustatyti prašymo dėl pensijų įmokų laikino sustabdymo teikimo terminai lemia, kad įmokų pervedimo stabdymą dalyvis turi planuoti iš anksto (apie pensijų įmokų pervedimo

stabdymą dalyvis turi informuoti pensijų kaupimo bendrovę likus bent 30 kalendorinių dienų iki numatomo įmokų sustabdymo).

4. Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnis nustato pensijų išmokų rūšis ir jų mokėjimo tvarką:

4.1. numatytos trys pensijų išmokos: vienkartinė, periodinė ir anuitetas (skirstomas į standartinį arba atidėtajį);

4.2. nustatytos sukaupto pensijų turto ribos, pagal kurias nustatoma pensijų išmokos rūšis, lemiančios, kad asmuo negali rinktis pensijų išmokos rūšies ir jo gaunama pensijų išmoka priklauso tik nuo konkrečios jo vardu sukaupto pensijų turto sumos (išskyrus asmens galimybę pasirinkti gauti pensijų anuitetą). Dėl indeksavimo šiuo metu galiojančios sukaupto pensijų turto ribos: iki 5 403 eurų sukaupęs asmuo turi teisę atsiimti vienkartinę išmoką (arba įsigyti pensijų anuitetą), nuo 5 403 eurų iki 10 807 eurų asmuo gali atsiimti periodinę išmoką (arba įsigyti pensijų anuitetą), 10 807 eurų ir daugiau sukaupęs asmuo turi teisę atsiimti tik pensijų anuitetą.

4.3. kitokių išmokų iš dalyvio vardu sukaupto ir jam nuosavybės teise priklausančio pensijų turto Pensijų kaupimo įstatymas nenumato.

5. Pensijų kaupimo įstatyme nėra numatytos galimybės pensijų kaupimo dalyviui atsiimti dalies savo vardu pensijų fonde sukaupto turto dalyvavimo pensijų kaupime studijoje, t. y. iki įgyjant teisę į atitinkamą pensijų išmoką. Tokios galimybės nebuvimas taip pat mažina pensijų kaupimo sistemos patrauklumą ir skatina asmenis verčiau rinktis kaupti savarankiškai, kartu išlaikant teisę lanksčiau priimti sprendimus mažinti savo sukaupto turtą dalimi, kuri būtų nukreipta einamiesiems poreikiams tenkinti.

6. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymo 28 straipsnio 3 dalimi, teisę gauti pensijų išmoką anksčiau nei sukanka senatvės pensijos amžių gali tik išankstinių senatvės pensijų gavėjai, – tokiu atveju pensijų išmokos rūšiai nustatyti taikomos tos pačios sukaupto pensijų turto ribos, kaip ir sukakusiems senatvės pensijos amžių dalyviams. Pensijų kaupimo įstatyme nėra numatyta galimybė pensijų kaupimo dalyviams (ne išankstinių senatvės pensijų gavėjams), sukaupusiems mažiau pensijų turto nei nustatytas dydis, su kuriuo siejama prievolė įsigyti pensijų anuitetą, likus mažiau kaip 5 metams iki senatvės pensijos amžiaus sukakties baigti dalyvavimą pensijų kaupime ir atsiimti sukaupą pensijų turtą.

7. Pensijų kaupimo įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje nustatyta būsimo pensijų išmokos gavėjo išankstinio informavimo apie artėjančią terminą įgyvendinti jo teisę į pensijų išmokas tvarka, – pensijų kaupimo bendrovė dalyviui aktualią informaciją teikia, kai iki pensinio amžiaus jam lieka ne mažiau nei 3 mėnesiai.

8. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymo 15 straipsnio 5 dalimi, įsteigto naujo tikslinės grupės pensijų fondo finansinių priemonių portfeliui 2 metus nuo pirmosios pensijų įmokos į pensijų fondą gavimo dienos netaikomi turto diversifikavimo reikalavimai, išskyrus atvejus, kai įsteigto

naujo tikslinės grupės pensijų fondo turtas viršija 100 000 eurų. Šiuo metu Pensijų kaupimo įstatyme nustatytos laiko ir turto dydžio ribos dėl turto nediversifikavimo neatitinka realijų. Kaip rodo praktika, pagal gyvenimo ciklo fondų principą naujai steigiamų pensijų fondų turtas 1 mln. eurų ribą pasiekia greičiau negu per vienerius metus. Remiantis 2022 m. liepos mėnesį įsteigtos pensijų kaupimo bendrovės „Goindex“ (tai vėliausiai į rinką atėjęs pensijų fondų valdytojas) pavyzdžiu, vienas iš jos valdomų pensijų fondų (1975-1981) 1 mln. eurų turto ribą viršijo jau tą pačią 2022 m. IV ketvirtį, dar trys jos valdomi pensijų fondai (1989-1995, 1982-1988, 1968-1974) 1 mln. eurų turto ribą viršijo 2023 m. I ketvirtį, vienas pensijų fondas (1996-2002) 1 mln. eurų turto ribą pasiekė 2023 m. II ketvirtį.

9. Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad pensijų anuitetas mokamas kas mėnesį, t. y. nenustatyta galimybė pensijų anuitetą jo gavėjo pageidavimu mokėti rečiau, nepaisant to, kad šiuo metu pensijų anuiteto dydis sudaro tik nedidelę senatvės pensijos gavėjo pajamų dalį, pvz., 2024 m. gruodį vidutinis pensijų anuitetas buvo 65,58 euro.

10. Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnio 13 dalyje nustatyta tvarka, kuria remiantis pensijų anuitetų gavėjas, deklaravęs išvykimą iš Lietuvos Respublikos, turi kasmet VSDF administravimo įstaigai pateikti dokumentą, patvirtinantį, kad jis gyvena užsienio valstybėje arba kad yra gyvas ir yra tam tikroje vietovėje. Šis pareigos įgyvendinimo būdas sukelia jam administracinę naštą, kuri galėtų būti mažinama nustatant galimybę atlikti šią pareigą kitu būdu – elektroninių ryšių priemonėmis.

11. Vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymo 35² straipsnio 4 dalimi, Pensijų anuitetų fondo tarybos (toliau – Pensijų anuitetų taryba) narių ir iš jų skiriamo Pensijų anuitetų tarybos pirmininko atranką vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Vyriausybės nustatyta tvarka. Minėto straipsnio 7 dalis nustato, kad šios tarybos sprendimai priimami balsų dauguma, posėdyje dalyvaujant bent keturiems (iš penkių) nariams.

12. Kai kurios Pensijų kaupimo įstatymo nuostatos yra nebeaktualios atsižvelgiant į jau pasibaigusius jose aptariamus teisinius santykius (pvz., 8 straipsnio 2 dalies, 28 straipsnio 3 dalies, Pensijų kaupimo įstatymo priedo nuostatos) arba turėtų būti tikslinamos pasikeitus jose nurodytų kitų įstatymų ar institucijų pavadinimams (pvz., 8 straipsnio 1, 3 dalys, 12 straipsnio 7 dalis, 22 straipsnio 2 dalis, 24 straipsnio 1 dalis ir kt.).

13. Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo dalyvių, pensijų kaupimo ir pensijų išmokų sutarčių registras (toliau – Dalyvių ir sutarčių registras) įsteigtas vadovaujantis Pensijų kaupimo įstatymu. Pensijų kaupimo įstatymo nuostatose Dalyvių ir sutarčių registras neapibrėžiamas, 4 straipsnio 6 dalyje numatyta, jog Dalyvių ir sutarčių registro tvarkyta ir valdytoja yra VSDF valdyba, o registro nuostatai tvirtinami Vyriausybės. 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo Nr. XI-1807 pakeitimo įstatymas Nr. XIV-2436 (toliau – VIIĮ), kurį įgyvendinant iki 2026 m. gruodžio 31 d. kituose teisės aktuose turės būti patikslinti vartojami terminai bei kitos aktualios nuostatos, susijusios su informacinėmis sistemomis.

Atsižvelgiant į Įstatymo projekto tikslus ir į tai, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, yra parengusi ir pateiks įstatymų projektų paketą, kurio tikslas – kompleksiškai įgyvendinti VIIIVĮ ir tarpusavyje suderinti susijusių įstatymų nuostatas (įskaitant terminologijos, pvz., sąvokų „registras“ ir „registro informacinė sistema“, vartojimo peržiūrėjimą ir kt.), ir kurio numatomas įsigaliojimas – 2027 m. sausio 1 d., Įstatymo projektu neteikiami siūlymai, susiję su VIIIVĮ įgyvendinimu.

14. Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 46 punkte nustatyta, kad neapmokestinamosioms pajamoms prilyginamos tik šiuo metu galiojančiame Pensijų kaupimo įstatyme nustatytos pensijų išmokos.

15. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad asmenys, draudžiami pensijų socialiniu draudimu, *išskyrus* sukačiusius senatvės pensijos amžių asmenis, turi teisę jų pačių pasirinkimu kaupti įmokas pensijų kaupimo bendrovėse, tačiau pagal Pensijų kaupimo įstatymo 28 straipsnio 2 dalį asmuo, jau dalyvaujantis pensijų kaupime ir sukačęs senatvės pensijos amžių bei įgijęs teisę į pensijų išmoką, turi teisę nukelti išmokos mokėjimo pradžią ir toliau likti dalyviu.

16. Piniginės paramos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 8 punkte nustatytas į bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens turtą įskaitomas bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens nuosavybės teise priklausantis turtas, o 17 straipsnio 1 dalyje – visų bendrai gyvenančių asmenų arba vieno gyvenančio asmens gaunamos pajamos, vertinami skiriant piniginę socialinę paramą. Pagal Pensijų kaupimo įstatymą išmokėtas pensijų fonde sukauptas pensijų turtas į šiuos sąrašus nepatenka.

17. Civilinio proceso kodekso 739 straipsnyje nustatytas baigtinis sąrašas sumų, kurios priklauso skolininkui ir iš kurių negalima vykdyti išieškojimo atsižvelgiant į šių sumų tikslinę paskirtį užtikrinant jų gavėjo svarbių interesų apsaugą (pavyzdžiui, laidojimo pašalpos, išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymą, ir kt.). Pagal Pensijų kaupimo įstatymą išmokėtas pensijų fonde sukauptas pensijų turtas į šį sąrašą nepatenka.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalimi siūloma nustatyti teisinį reguliavimą, kuriuo būtų įgyvendintas Nutarimas. Siūloma nustatyti pagrindus, kai pensijų kaupimas baigtųsi, kai:

1.1. dalyviui išduotas siuntimas paliatyviosios pagalbos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti.

Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatyme paliatyvioji pagalba apibrėžiama kaip paciento, sergančio pavojinga gyvybei, nepagydoma, progresuojančia liga, ir jo artimųjų gyvenimo

kokybės gerinimo priemonės, lengvinančios kančias, padedančios spręsti kitas fizines, psichosocialines ir dvasines problemas. Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktais duomenimis, 2024 m. 1 404 asmenų, 65 metų ir jaunesnių, gavo paliatyviosios pagalbos paslaugas.

Atsižvelgiant į tai, kad iš paties paliatyviosios pagalbos apibrėžimo išplaukia, kad asmenų, sergančių gyvybei pavojinga liga, išgyvenamumo prognozė yra itin maža, dėl to tolimesnis jų dalyvavimas pensijų kaupime ir lėšų kaupimas būsimai senatvei gali būti itin apsunkintas arba betikslis.

Taip pat atsižvelgiant į šį teikiamą siūlymą, Įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma papildyti Pensijų kaupimo įstatymo 3 straipsnio, kuriuo apibrėžiamos pagrindinės Pensijų kaupimo įstatymo sąvokos, 14 dalį teikiant nuorodą į Medicinos praktikos įstatymą, kuriame nustatyta paliatyvios pagalbos sąvoka;

1.2. dalyvis serga sunkia liga dėl kurios jo dalyvavimas pensijų kaupime tampa itin apsunkintas ar betikslis, įtraukta į sveikatos apsaugos ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintą ligų sąrašą (toliau – liga, įtraukta į ministrų patvirtintą sunkių ligų sąrašą).

Siūloma, kad sunkių ligų sąrašą iki Įstatymo projekto įsigaliojimo patvirtintų sveikatos apsaugos ministras ir socialinės apsaugos ir darbo ministras.

Esant sunkioms ligoms, neretai asmeniui būtinos asmens papildomos sveikatos, reabilitacijos priemonės bei paslaugos, kurios ne visais atvejais gali būti pilna apimtimi finansuojamos valstybės lėšomis, o asmens gaunamų pajamų ir (ar) turto neužtenka joms apmokėti. Atsižvelgiant į tai, teikiamas siūlymas sudaryti šiems asmenims, jiems patiems pageidaujant, galimybę nutraukti tolimesnį dalyvavimą pensijų kaupime, padėtų spręsti papildomų lėšų, būtinų jų sveikatos būklei ir gyvenimo kokybei pagerinti.

Įvertinti asmenų, kurie potencialiai pasinaudotų galimybe dėl šios priežasties nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, šiuo metu nėra galimybių.

1.3. dalyviui nustatytas 70 procentų ir didesnis netektas dalyvumas (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – 70 procentų ir didesnis netektas darbingumas; iki 2005 m. liepos 1 d. – I grupės invalidumas). VSDF valdybos duomenimis, 2024 m. gruodžio mėn. 10,9 tūkst. darbingo amžiaus asmenų (30–65 metų) gavo negalios pensiją, paskirtą netekus 70–100 proc. darbingumo (iš jų apie 9,6 tūkst. nedirbantys). 2024 m. gruodžio 31 d. 709 asmenys, kurių amžius buvo nuo 35 iki 65 metų, gavo invalidumo pensiją, paskirtą turint nustatytą I gr. invalidumą (iš jų 650 nedirbantys). Tik nedidelė dalis sunkią negalią turinčių asmenų dirba. Didžioji dalis šių asmenų gyvena iš negalios (netekto darbingumo) pensijos, todėl, viena vertus, jų tolimesnis dalyvavimas pensijų kaupime, kai nemokamos pensijų įmokos, yra itin apsunkintas, antra vertus, jau sukauptų lėšų atsiėmimas gali būti itin svarbus šių asmenų sveikatos, reabilitacijos ir gyvenimo kokybės gerinimo klausimams spręsti.

Pažymėtina, kad nesiūloma nustatyti, kokiam terminui turėtų būti nustatytas dalyvumo lygis,

nes, pavyzdžiui, nutraukus pensijų kaupimą gautas pensijų turtas gali būti panaudotas apmokėti asmens integraciją į visuomenę ir aktyvią darbo rinką didinančias priemones, taip didinant jo įsitraukimą ir dalyvumą ateities perspektyvoje.

Tačiau jei asmens gyvenimo aplinkybės iš esmės pasikeistų, lieka galimybė sudaryti pensijų kaupimo sutartį su pasirinkta pensijų kaupimo bendrove – Įstatymo projektu nėra siūlomi jokie apribojimai vėl sudaryti pensijų kaupimo sutartį, jei asmuo to pageidauja.

Kadangi visi turtiniai santykiai yra tarp dalyvio ir pensijų kaupimo bendrovės, kreiptis dėl dalyvavimo nutraukimo pensijų kaupime išimtiniais atvejais pagal keičiamą Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalį siūloma į pensijų kaupimo bendroves.

Pritarus teikiamiems siūlymams, bus įgyvendintas Nutarimas.

2. Siekiant atliepti pensijų kaupimo dalyvių lūkečius (t. y. turėti galimybę laisviau disponuoti savo sukaupu pensijų turtu, naudotis pensijų įmokų mokėjimo stabdymo galimybe), mažinti asmenų nepasitenkinimą pensijų kaupimo sistema dėl automatinio įtraukimo į pensijų kaupimą, Įstatymo projektu teikiami sisteminiai siūlymai, kurie pensijų kaupimo sistemą padarytų lankstesne ir patrauklesne. Siūloma:

2.1. vieną kartą per visą dalyvavimo pensijų kaupime laikotarpį leisti dalyviui gauti 25 procentus savo vardu pensijų fonde sukaupito pensijų turto, bet ne daugiau negu paties asmens lėšomis įmokėtų Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyto dydžio pensijų įmokų sumą (toliau – turto dalies išmokėjimas; Įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalis), ir iki senatvės pensijos amžiaus sukakties likus 5 metams ar mažiau leisti atsiimti savo vardu pensijų fonde sukaupytą turtą, jei jo dydis yra lygus arba mažesnis nei 50 procentų nustatyto dydžio, nuo kurio atsiranda prievolė įsigyti pensijų anuitetą (toliau – turto išmokėjimas priešpensinio amžiaus asmeniui; Įstatymo projekto 3 straipsnio 4 dalis).

Riba teisei į turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus asmeniui – 50 procentų ar mažiau dydžio, nuo kurio atsiranda prievolė įsigyti pensijų anuitetą – siūloma įvertinus tai, kad toks asmuo iki senatvės pensijos amžiaus sukakties, tikėtina, nesukaups tiek lėšų, kad atsirastų prievolė įsigyti pensijų anuitetą.

Įgyvendinus šį siūlymą, dalyviai galės laisviau disponuoti savo sukaupu pensijų turtu ir juo pasinaudoti ištikus kitoms svarbioms aplinkybėms nei siūlomos nustatyti įgyvendinant Nutarimą (Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalis).

Atsižvelgiant į Įstatymo projekto 4 straipsniu teikiamą pakeitimą dėl turto dalies išmokėjimo, kartu siūloma nustatyti, kad dalyvis, pateikęs prašymą dėl turto dalies išmokėjimo, į kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą pensijų fondą turi teisę pereiti tik tada, kai pensijų kaupimo bendrovė jau bus įvykdžiusi jo prašymą išmokėti turto dalį ir apie tai pranešusi VSDF valdybai, kuri šį faktą turėtų fiksuoti Dalyvių ir sutarčių registre (Įstatymo projekto 8 straipsnis ir Įstatymo projekto 18

straipsniu siūlomo Pensijų kaupimo įstatymo 29¹ straipsnio 5 dalis). Šis siūlymas teikiamas įvertinus tai, kad turto dalies išmokėjimo galimybė būtų vienkartinė per visą dalyvavimo pensijų kaupime laikotarpį, todėl nepriklausomai nuo to, kurioje pensijų kaupimo bendrovėje asmuo pasirenka kaupti, būtina užtikrinti tinkamą asmens prašymo įvykdymą, teisingų duomenų pateikimą Dalyvių ir sutarčių registrai ir sklandų dalyvio perkėlimą į kitos pensijų kaupimo bendrovės valdomą pensijų fondą.

Taip pat kartu siūloma, kad tais atvejais, kai asmenys kreipiasi dėl turto dalies išmokėjimo arba turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui, iš asmenims išmokamo pensijų turto pensijų kaupimo bendrovė atskaito 3 procentus ir juos perveda į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą Pensijų anuitetų fondą (Įstatymo projekto 12 straipsnio 2 dalis). Pensijų kaupimo įstatyme nustatytas analogiškas atskaitymo procentas nuo vienkartinių įmokų, kurias į pensijų anuitetų mokėtojo valdomą Pensijų anuitetų fondą perveda pensijų kaupimo bendrovės, pensijų anuitetų mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti;

2.2. atsisakyti automatinio įtraukimo į pensijų kaupimo sistemą, t. y. palikti galioti tik savanorišką prisijungimą dalyvauti pensijų kaupime (Įstatymo projekto 5 straipsnis). Kartu atsižvelgiant į šį siūlomą pakeitimą, siūloma kasmet nuo 2026 m. sausio 1 d. VSDF valdybai pavesti jaunesniems nei 40 metų asmenims, kurie sausio 2 d. draudžiami socialiniu draudimu, per VSDF elektroninę gyventojų aptarnavimo sistemą siųsti laiškus informuojant apie galimybes sudaryti pensijų kaupimo sutartis bei pateikiant visų pensijų kaupimo bendrovių kontaktinius duomenis (Įstatymo projekto 6 straipsnis);

2.3. nustatyti galimybę pensijų įmokų pervedimus stabdyti pakartotinai 12 mėnesių laikotarpiui, neribojant kokių nors bendru pensijų įmokų stabdymo laikotarpiu, taip pat nepasibaigus 12 mėnesių pensijų įmokų pervedimo sustabdymo laikotarpiui atnaujinti pensijų įmokų pervedimą (Įstatymo projekto 10 straipsnis). Įgyvendinus siūlymą, dalyvis, esant poreikiui, galės pakartotinai (neribojant pakartotinių kreipimųsi skaičiaus), teikti prašymą dėl laikino (12 mėnesių) pensijų įmokų pervedimo stabdymo. Šis siūlymas grindžiamas tuo, kad finansiniai sunkumai, dėl kurių asmuo stabdo pensijų įmokų mokėjimą, gali užtrukti ilgiau nei 12 mėnesių ir ne vieną kartą per pensijų kaupimą. Dalyvis siekdamas pasinaudoti šia galimybe, prašymą laikinai (12 mėnesių) stabdyti pensijų įmokų pervedimą į savo pensijų kaupimo sąskaitą ar prašymą atnaujinti pensijų įmokų pervedimą nepasibaigus 12 mėnesių pensijų įmokų pervedimo sustabdymo laikotarpiui turėtų pateikti pensijų kaupimo bendrovei.

Pagal Pensijų kaupimo įstatymo 13 straipsnio nuostatas, faktiškai pensijų kaupimo įmokų pervedimas sustabdomas po 2 mėnesių nuo asmens prašymo pateikimo. Tokie terminai neretai piktina pensijų kaupimo dalyvius, kadangi dažnu atveju jie kreipiasi dėl laikino pensijų įmokų stabdymo pasikeitus gyvenimo aplinkybėms (pvz. susidūrus su finansiniais sunkumais). Atsižvelgiant į tai, kartu siūloma nustatyti, kad dalyviui pateikus prašymą laikinai stabdyti pensijų įmokas, įmokos

stabdomos nuo kito kalendorinio mėnesio, einančio po prašymo laikinai stabdyti pensijų įmokų pervedimą įregistravimo Dalyvių ir sutarčių registre, pirmos dienos.

Igyvendinus šiuos siūlymus, dalyviai turės galimybę greičiau ir ilgesniam laikotarpiui sustabdyti pensijų įmokų pervedimą.

Taip pat siūloma patikslinti Pensijų kaupimo įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl pensijų įmokų pervedimo atnaujinimo: pensijų įmokų pervedimas atnaujinamas automatiškai, be papildomo prašymo, nuo kito kalendorinio mėnesio, einančio po to mėnesio, kurį pasibaigė laikinas pensijų įmokų pervedimo sustabdymo laikotarpis, o jeigu buvo gautas prašymas atnaujinti pensijų įmokų pervedimą nepasibaigus 12 mėnesių pensijų įmokų pervedimo sustabdymo laikotarpiui - nuo kito kalendorinio mėnesio, einančio po to mėnesio, kurį VSDF valdyba Dalyvių ir sutarčių registre įregistravo duomenis apie pensijų įmokų pervedimo atnaujinimą nepasibaigus terminui.

3. Derinant Pensijų kaupimo įstatymo 5 straipsnio nuostatas su siūlomais:

3.1. Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalimi keičiamos Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies pakeitimais, Pensijų kaupimo įstatymo 5 straipsnyje siūloma nustatyti dalyvio teisę atsiimti iš karto visą sukauptą pensijų turtą tais atvejais, kai jis dėl su sveikata susijusių aplinkybių baigia dalyvavimą pensijų kaupime (Įstatymo projekto 4 straipsnio 3 dalis);

3.2. Įstatymo projekto 3 straipsnio 4 dalimi keičiamos Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies pakeitimais, Pensijų kaupimo įstatymo 5 straipsnyje siūloma nustatyti dalyviui teisę į turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus asmeniui (Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalis).

4. Įstatymo projekto 15 straipsniu keičiamoje Pensijų kaupimo įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti, kad apie svarbius su pensijų kaupimu susijusius aspektus asmenys būtų informuojami likus ne 3 mėnesiams iki senatvės pensijos amžiaus sukakties, o 3 metams, tai darant periodiškai, ne rečiau, kaip kartą per metus.

Siūlymas teikiamas atsižvelgiant į 2022 m. susiklosčiusią situaciją, kai dėl karo Ukrainoje finansų rinkose vyravo nežinia, dėl ko krito akcijų vertės, įskaitant ir pensijų fondų investicijas. Dėl ganėtinai trumpo termino (3 mėnesiai iki senatvės pensijos amžiaus), skirta informuoti vyresnio amžiaus žmones apie tai, kas jiems priklausytų sukakus senatvės pensijos amžių iš pensijų kaupimo bendrovių, būtent vyresni žmonės nežinojo, ką daryti po senatvės pensijos amžiaus sukakties su jiems priklausančiu pensijų turtu ir dėl to atsidūrė nepalankesnėje situacijoje nei jaunesni pensijų kaupimo dalyviai.

Siekiant to išvengti ateityje, siūloma įpareigoti pensijų kaupimo bendroves jau prieš 3 metus iki asmens sukakus senatvės pensijos amžių, periodiškai informuoti apie sukauptą turtą, datą, kada jo turtas bus perkeltas į pensijų turto išsaugojimo fondą bei kas galėtų priklausyti asmeniui pagal jo sukaupto pensijų turto dydį.

5. Siekiant, kad pensijų anuitetų dydis sudarytų reikšmingesnę pajamų dalį lyginant su pensijų

anuitetų gavėjų gaunamų socialinio draudimo pensijų dydžiais, Įstatymo projekto 17 straipsniu keičiamame Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnyje siūloma nustatyti naują ribą, nuo kurių priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, dydžio apskaičiavimo tvarką. Siūloma nustatyti, kad ribos, nuo kurios priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, dydis būtų susietas su Valstybės duomenų agentūros paskelbtu praėjusių kalendorinių metų pirmo ketvirčio vidutinės socialinio draudimo senatvės pensijos dydžiu (atitinkamai 10 proc. ir 50 proc. šio dydžio), vidutine tikėtina gyvenimo trukme nuo senatvės pensinio amžiaus (apskaičiuojama VSDF valdybos nustatyta tvarka) bei pensijų anuiteto mokėjimo veiklos valdymui ir administravimui finansuoti skirto atskaitymo dydžiu.

Ribas, nuo kurių priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, kasmet, apskaičiavus pagal siūlomas formules, nustatytų VSDF valdyba. Skelbiami dydžiai, su kuriais siejama konkreti pensijų išmokos rūšis, kalendoriniais metais taikytina pensijų anuiteto riba ne vėliau kaip prieš tai einančių metų gruodžio 31 d. turės būti paskelbta VSDF valdybos bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto svetainėse.

Atsižvelgiant į siekį nustatyti, kad naujos ribos, nuo kurių priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, apskaičiuotos pagal Įstatymo projekto 17 straipsnio 4 ir 9 dalis, galiotų nuo 2026 m. (paskelbtos ne vėliau kaip 2025 m. gruodžio 31 d.), Įstatymo projekto 16 straipsniu siūloma pripažinti netekusia galios Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 6 dalį, kuria vadovaujantis šiuo metu indeksuojamos ribos, nuo kurių priklauso mokėtina pensijų išmokos rūšis, ir Įstatymo projekto 31 straipsnio 9 dalyje nustatyti analogišką siūlomoms nustatyti Įstatymo projekto 17 straipsnio 4 ir 9 dalyse šių ribų indeksavimo tvarką. Įstatymo projekto 16 straipsnis ir 31 straipsnio 9 dalis įsigaliojūt kitą dieną nuo įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

Įvertinus 2025 m. sausio ir vasario mėn. VSDF valdybos duomenis apie vidutinės socialinio draudimo senatvės pensijos dydį (667 eurai), preliminariai apskaičiuota, kad 2026 m. riba, nuo kurios atsirastų prievolė įsigyti pensijų anuitetą, galėtų būti apie 14 861 euras, o riba, nuo kurios būtų sudaryta galimybė dalį sukaupto pensijų turto, viršijančio nustatytą pensijų turto dydį privalomai įsigyti anuitetą, gauti vienkartinę išmoką galėtų sudaryti apie 74 307 eurus.

Tais atvejais, kai dalyvis buvo pasinaudojęs teise į turto dalies išmokėjimą, siūloma jo vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto kreipimosi dėl pensijų išmokos dieną dydį dalinti iš koeficiento, apskaičiuoto įvertinus jo vardu iš pensijų fondo jau išmokėto turto dalį (procentais), t. y. „atstatyti“ sukaupto turto dydį ir įvertinti, kiek asmuo būtų sukaupęs, jei dalies lėšų išsiėmimo galimybė nebūtų pasinaudojęs.

Tais atvejais, kai, įsigaliojus įstatymui, dėl pensijų išmokos sutarties sudarymo kreipsis asmuo, kurio turtas nesieks pensijų anuiteto ribos, pensijų kaupimo bendrovė turės užklausti VSDF valdybos apie tai, ar asmuo yra pasinaudojęs teise į turto dalies išmokėjimą ir, jei tokia teise buvo pasinaudota,

kokia procentinė turto dalis dalyviui buvo išmokėta. Gavusi šią informaciją, pensijų kaupimo bendrovė pritaikytų minėtąjį koeficientą ir įvertintų, ar dalyvis turi įsigyti pensijų anuitetą (Įstatymo projekto 17 straipsniu keičiamo Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 6 ir 7 dalys). Dalyviams, sukaupusiems pensijų turto iki ribos, nuo kurios atsiranda prievolė įsigyti pensijų anuitetą, sukaupę pensijų turtą pensijų kaupimo bendrovės išmokėtų tokia forma, kokią pasirinktų pats dalyvis: kaip vienkartinę išmoką arba periodinėmis pensijų išmokomis, t. y. siūloma atsisakyti privalomų periodinių išmokų, kurias moka pensijų kaupimo bendrovės (šiuo metu sukaupto pensijų turto ribos, kuomet asmens vardu sukauptas pensijų turtas gali būti išmokamas tik periodinėmis išmokomis, yra nuo 5 403 eurų iki 10 807 eurų).

Siūlymas atsisakyti privalomų periodinių išmokų grindžiamas tuo, kad pagal Lietuvos banko patvirtintą [Periodinių pensijų išmokų dydžio apskaičiavimo metodiką](#), asmeniui, sudarančiam periodinių pensijų išmokų sutartį, pensijų sąskaitoje įrašytas pensijų fondo vienetų skaičius dalijamas lygiomis dalimis į tiek mėnesių, kiek liko iki 85 metų sukakties. Pavyzdžiui, jei dėl periodinės pensijų išmokos kreipiasi asmuo, sukakęs 65 metus ir sukaupęs 6 000 pensijų fondo vienetų, kurių vertė kreipimosi dieną yra 6 000 eurų, kas mėnesį iki 85 metų sukakties jam kas mėnesį bus išmokama 25 pensijų fondo vienetų vertę atitinkanti periodinė išmoka. Kadangi periodinėms išmokoms mokėti lygiomis dalimis padalijama ne pensijų turto vertė eurai, o asmens turimų pensijų fondo vienetų skaičius, periodinių išmokų dydis svyruoja kas mėnesį, priklausomai nuo situacijos finansų rinkose ir pensijų fondo vieneto vertės pokyčio. Tai lemia, kad kas mėnesį asmeniui išmokamų periodinių išmokų dydžiai kinta ir yra dar mažesni negu pensijų anuitetų dydžiai.

VSDF valdybos duomenimis, 2024 m. sutartis dėl periodinių išmokų mokėjimo sudarė 2 595 asmenys, kurie vidutiniškai buvo sukaupę po 7 500 eurų. Įvertinant šias aplinkybes, šiuo metu Pensijų kaupimo įstatyme nustatytas reikalavimas sudaryti periodinių pensijų išmokų sutartis, kai asmuo yra sukaupęs nuo 5 403 eurų iki 10 807 eurų, yra neproporcingas ir neprisideda prie tikslo užtikrinti didesnes pensijų išmokas senatvėje.

Įgyvendinus šiuos siūlymus, ribų, nuo kurių priklausytų mokėtinos pensijų išmokos rūšis, dydis būtų apskaičiuojamas kasmet (šiuo metu kas trejus metus), sąsaja su vidutinės socialinio draudimo senatvės pensijos dydžiu užtikrintų aiškesnį ir objektyvesnį pensijų anuiteto ribos apskaičiavimą.

Taip pat Įstatymo projekto 17 straipsniu keičiamame Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnyje siūloma nustatyti, kad atidėto anuiteto atveju, anuitetas pradedamas mokėti nuo mėnesio, kai asmuo sukanka 85 metus, pirmos dienos. Tokiu atveju asmenys gaus pensijų anuitetą visuomet už pilną mėnesį, kas yra palankiau, nei, pavyzdžiui, nuo mėnesio vidurio, jei asmuo gimė mėnesio viduryje.

Siūloma Pensijų kaupimo įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje nustatyti, kad VSDF valdyba, kuri yra pensijų anuitetų mokėtojas, turi teisę siūlyti kelis vienos rūšies anuitetus su skirtingomis savybėmis. Toks keitimas pagrįstas praktikoje mokamų anuitetų pasirinkimais.

VSDF valdybos duomenimis, 2024 m. pabaigoje daugiausiai asmenų gavo standartinius anuitetus ir standartinius anuitetus su garantuojamu laikotarpiu (atitinkamai 954 asmenys ir 3 007 asmenų). Pažymėtina, kad ir standartinis anuitetas, ir standartinis anuitetas su garantuojamu laikotarpiu yra tas pats standartinis anuitetas, tik pasižymi skirtingomis savybėmis dėl paveldėjimo.

Atidėtasis anuitetas yra kitoks savo esme, palyginti su standartiniu anuitetu (ar standartiniu anuitetu su garantuojamu laikotarpiu), nes jis pradedamas mokėti tik nuo Pensijų kaupimo įstatyme nustatytos amžiaus ribos (85 metai) ir jo mokėjimui skiriama ne visa pensijų įmokos, pervedamos iš pensijų kaupimo bendrovės, suma – dalis jos lieka pensijų kaupimo bendrovėje, toliau investuojama ir mokama asmeniui kaip periodinė išmoka iki jam sukaks 85 metai. VSDF valdybos duomenimis, 2024 m. pabaigoje buvo 405 asmenys, pasirašę atidėtojo anuiteto sutartis.

6. Įstatymo projekto 18 straipsniu Pensijų kaupimo įstatymas papildomas nauju 29¹ straipsniu, kuriuo siūloma nustatyti išmokų iš dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto išmokėjimo sąlygas, tvarką bei procedūras:

6.1. tuo atveju, kai asmenys norėtų pabaigti dalyvavimą kaupime dėl to, kad jam išduotas siuntimas paliatyviosios pagalbos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti, dalyvis serga liga, įtraukta į ministrų patvirtintą sunkių ligų sąrašą arba jam nustatytas 70 procentų ir didesnis netektas dalyvumas (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – netektas darbingumas, iki 2005 m. birželio 30 d. – I invalidumo grupė):

6.1.1. asmenys turėtų kreiptis į savo pensijų kaupimo bendrovę ir pateikti prašymą, kartu nurodydami, kuriuo iš įstatyme išvardintų trijų pagrindų remiantis nori pabaigti dalyvavimą pensijų kaupime;

6.1.2. pensijų kaupimo bendrovė, gavusi tokį prašymą, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas turėtų pateikti prašymą VSDF valdybai dėl informacijos pateikimo, prašydama pateikti informaciją, ar dalyvis atitinka nustatytą pagrindą nutraukti pensijų kaupimą;

6.1.3. VSDF valdyba su pensijų kaupimo bendrove suderinta informacijos pateikimo tvarka į gautą pensijų kaupimo bendrovės prašymą turėtų atsakyti ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jos gavimo dienos.

Pažymėtina, kad VSDF valdyba, atsakydama į Pensijų kaupimo įstatymo 29¹ straipsnio 1 dalyje nurodytus pensijų kaupimo bendrovių prašymus veiktų kaip informacijos gavimo ir patikrinimo kanalas, nes ji turi sąsajas su informacinėmis sistemomis, kuriose yra kaupiami ir tvarkomi duomenys, reikalingi pensijų kaupimo bendrovei įvertinti, ar dalyvis turi teisę baigti pensijų kaupimą Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies 5 punkte nustatytu pagrindu. Pažymėtina, kad VSDFV valdyba nevertintų ir nepriimtų sprendimų dėl dalyvio atitikties Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies 5 punkte nustatytiems reikalavimams.

VSDF valdybai duomenis apie dalyvio sveikatos būklę, įskaitant duomenis apie ligą (ligas) ir

(arba) negalia, pagal duomenų teikimo sutartis neatlygintinai teiktų ir už jų teisingumą atsakytų šių duomenų valdytojai: Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija ir Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos tvarkytojas valstybės įmonė Registrų centras bei Asmens su negalia teisių apsaugos agentūra prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;

6.1.4. pensijų kaupimo bendrovė, gavusi VSDF valdybos informaciją, kad yra duomenų, pagrindžiančių, jog dalyvis atitinka sąlygas baigti dalyvavimą pensijų kaupime dalyvio prašyme baigti kaupimą nurodytu pagrindu, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas priimtų sprendimą dėl dalyvio dalyvavimo pensijų kaupime baigimo ir jo vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto išmokėjimo;

6.1.5. ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po sprendimo dėl dalyvio dalyvavimo pensijų kaupime baigimo ir jo vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto išmokėjimo pensijų kaupimo bendrovė dalyvio pensijos sąskaitoje esančius pensijų fondo vienetus sprendimo priėmimo dienos verte konvertuotų į pinigines lėšas ir ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų pervestų į dalyvio asmeninę sąskaitą bei per 3 darbo dienas informuotų VSDF valdybą apie sprendimo baigti asmens dalyvavimo pensijų kaupime priėmimą ir asmeniui išmokėtą pensijų turtą. Šį sprendimą VSDF valdyba turėtų įregistruoti Dalyvių ir sutarčių registre ne vėliau kaip kitą darbo dieną.

6.2. tuo atveju, kai asmenys norėtų pasinaudoti teise į turto dalies išmokėjimą:

6.2.1. asmenys turėtų kreiptis į savo pensijų kaupimo bendrovę ir pateikti prašymą;

6.2.2. pensijų kaupimo bendrovė, gavusi tokį prašymą, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo prašymo gavimo kreiptųsi į VSDF valdybą dėl informacijos pateikimo, ar dalyvis dar nėra pasinaudojęs tokia teise ir kokia pensijų įmokų suma įmokėta dalyvio lėšomis, taip pat nustatytų dalyviui išmokėtiną turto dalį pagal tai, ar dalyvio kreipimosi dieną 25 procentus dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto atitinkanti suma nėra didesnė už paties dalyvio lėšomis įmokėtą pensijų įmokų sumą. VSDF valdybą bendrovės prašomą informaciją turėtų pateikti ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo užklausos gavimo;

6.2.3. pensijų kaupimo bendrovė sprendimą išmokėti dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto dalį priimtų ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo dalyvio prašymo gavimo dienos. Priėmusi sprendimą, pensijų kaupimo bendrovė dalyvio pensijos sąskaitoje esančius pensijų fondo vienetus sprendimo priėmimo dienos verte konvertuotų į pinigines lėšas per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos, per 30 kalendorinių dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pervestų lėšas į dalyvio asmeninę sąskaitą bei per 3 darbo dienas informuotų VSDF valdybą tiek apie sprendimo priėmimą, tiek apie turto dalies išmokėjimą;

6.3. tuo atveju, kai asmenys norėtų pasinaudoti teise į turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus asmeniui:

6.3.1. asmenys turėtų kreiptis į savo pensijų kaupimo bendrovę ir pateikti prašymą;

6.3.2. pensijų kaupimo bendrovė dalyvio pensijos sąskaitoje esančius pensijų fondo vienetų sprendimo priėmimo darbo dienos verte konvertuotų į pinigines lėšas kitą darbo dieną, einančią po pensijų kaupimo bendrovės sprendimo priėmimo dienos, ir per 30 kalendorinių dienų pervestų į dalyvio asmeninę sąskaitą.

7. Įstatymo projekto 11 straipsniu siūloma patikslinti Pensijų kaupimo įstatymo 15 straipsnio 5 dalį ir nustatyti, kad įsteigto naujo tikslinės grupės pensijų fondo finansinių priemonių portfeliui 12 mėnesių nuo pirmosios pensijų įmokos į pensijų fondą gavimo dienos netaikomi turto diversifikavimo reikalavimai, išskyrus atvejus, kai įsteigto naujo tikslinės grupės pensijų fondo turtas viršija 1 000 000 eurų. Ši nuostata būtų taikoma 2026 m. sausio 1 d. ir vėliau steigiamiems tikslinės grupės pensijų fondams (Įstatymo projekto 31 straipsnio 5 dalis) Įgyvendinus šį siūlymą, bus aktualizuotos laiko ir turto dydžio ribos dėl turto nediversifikavimo.

8. Pensijų kaupimo įstatymo 35⁸ straipsnio 7 dalyje vartojama sąvoka „turto rūšis“ gali būti labai įvairiai interpretuojama. Pavyzdžiui, tai gali būti akcijos, finansų sektoriaus akcijos, Vyriausybės obligacijos, nekilnojamas turtas ir panašiai. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 24 straipsniu siūloma patikslinti Pensijų kaupimo įstatymo 35⁸ straipsnio 7 dalį ir nustatyti, kad pensijų anuitetų mokėtojas turi diversifikuoti Pensijų anuitetų fondo turtą, kad išvengtų per didelės priklausomybės ne nuo *bet kurios turto rūšies*, o nuo *bet kurio konkretaus investavimo objekto ar jo emitento*, t. y. patikslinti, kad būtų aišku, apie kokį turtą kalbama. Reikalavimas turto diversifikavimui reiškia, kad turi būti mažinamos tam tikros rizikos – koncentracijos į vieną objektą, bendrovę (ar jų grupę), geografinę teritoriją ir panašiai.

9. Atsižvelgiant į tai, kad Pensijų kaupimo įstatymo 36 straipsnis nustato išieškojimą iš pensijų išmokų, iš jų – ir iš vienkartinį pensijų išmokų, Įstatymo projekto 27 straipsniu keičiamame Pensijų kaupimo įstatymo 36 straipsnyje siūloma nustatyti, kad iš išmokėtos turto dalies (Įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalis) ar turto priešpensinio amžiaus asmeniui (Įstatymo projekto 3 straipsnio 4 dalis) išieškojimas būtų taip pat vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nuostata, reglamentuojančių išieškojimą iš skolininko piniginių lėšų, nustatyta tvarka. Įgyvendinus šį siūlymą, bus nustatyta vienoda išieškojimo tvarka iš vienkartinį pensijų išmokų, iš išmokėtos turto dalies ar turto priešpensinio amžiaus asmeniui.

10. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu teikiami siūlymai, kuriais keičiamos įtraukimo ir dalyvavimo pensijų kaupime sąlygos, siūloma nustatyti pereinamąjį laikotarpį, kurio metu pensijų kaupimo dalyviai galės pasitraukti iš pensijų kaupimo Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka (šio aiškinamojo rašto 4 dalies 11-12 punktai). Tokiu būdu siekiama užtikrinti sklandų įstatymo įgyvendinimą. Papildomos priežastys nustatyti pereinamąjį laikotarpį yra šios:

10.1. atsisakius automatinio įtraukimo, kiltų nepasitenkinimas iš asmenų, kurie jau buvo įtraukti į pensijų kaupimo sistemą, bet praleido nustatytą atsisakymo dalyvauti pensijų kaupime terminą.

Ypač tai pasakytina apie atvejus, kai 2013 m. arba 2019 m. dalyvavimą pensijų kaupime susistabdę asmenys buvo vėl įtraukti į pensijų kaupimą, nes šiems asmenims pagal galiojančias Pensijų kaupimo įstatymo nuostatas įtraukimas į pensijų kaupimą taikomas 3 kartus, nepaisant jų amžiaus. Nepasitenkinimas pakartotiniu šių asmenų įtraukimu yra itin dažnai pasikartojanti gyventojų skundų priežastis, todėl terminuotai nustatyta galimybė sistema nepatenkintiems asmenims iš jos pasitraukti leis sumažinti gyventojų nepasitenkinimą, didins pensijų kaupimo sistemos patrauklumą;

10.2. [Lietuvos banko](#) skaičiavimais, vidutinė metinė II pensijų pakopoje kaupiamo turto grąža per du dešimtmečius nuo 2004 m. sudarė 5,2%. Tuo tarpu vidutinės algos augo vidutiniškai apie 7.5% per metus, o vidutinės senatvės pensijos su būtinuoju stažu - apie 9.2% per metus. Toks istorinis kaupimo II pakopoje rezultatas ir jo atotrūkis, lyginant su vidutinio darbo užmokesčio ir pensijų augimu, gali netenkinti dalies kaupiančiųjų. Šie asmenys pareinamuoju laikotarpiu turės galimybę pasitraukti iš kaupimo sistemos;

10.3. Šiuo metu iš 1,4 milijono pensijų kaupimo dalyvių aktyviai kaupime dalyvauja kiek daugiau ne pusė. Pereinamojo laikotarpio nustatymas leistų asmenims, kurie yra sistemos dalyviai, bet aktyviai joje nedalyvauja (pavyzdžiui, yra išvykę iš Lietuvos ir nuolat gyvena užsienio valstybėse arba yra užsieniečiai, kurie į kaupimą buvo įtraukti, laiku neatsisakė, bet Lietuvoje nuolat gyventi neketina), pasitraukti iš pensijų kaupimo sistemos.

11. Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalimi siūloma nustatyti pereinamąjį laikotarpį – nuo įstatymo įsigaliojimo (2026 m. sausio 1 d.) iki 2027 m. rugsėjo 30 d. Pereinamojo laikotarpio metu dalyviai galės apsispręsti, ar kaupti toliau pagal naujas pensijų kaupimo taisykles (tokiu atveju dalyvis nieko papildomai neturėtų daryti), ar pateikęs prašymą pensijų kaupimo bendrovei nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime šiomis sąlygomis:

11.1. pensijų fondo dalyvio pensijos sąskaitoje esantys pensijų fondo vienetai būtų konvertuojami į pinigines lėšas jo prašymo gavimo pensijų kaupimo bendrovėje dieną pensijų fondo vienetų vertę;

11.2. asmens pensijos sąskaitoje sukauptų lėšų dalis, lygi iš VSDF biudžeto už asmenį pervestų valstybinio socialinio draudimo įmokų ir iš valstybės biudžeto už asmenį pervestų pensijų įmokų sumai, būtų pervedama į VSDF biudžetą, likusi lėšų dalis kartu su teigiama ar neigiama investicine grąža – į asmens nurodytą sąskaitą;

11.3. Į VSDF biudžetą pervedamų lėšų suma į VSDF biudžetą įskaitoma kaip pervedimo metais VSDF biudžeto gautos asmens pensijų socialinio draudimo įmokos individualiajai pensijos daliai. Lėšos dalyviams ir VSDF biudžetui būtų pervedamos ne vėliau kaip per 90 dienų nuo prašymo nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime gavimo dienos.

Pažymėtina, kad įmokos iš VSDF biudžeto už asmenis, pasirinkusius dalyvauti pensijų kaupime, buvo pervedamos į dalyvių pasirinktus pensijų fondus 2004-2018 metais. Taigi nuo pirmųjų

įmokų pervedimo, kuomet lėšos buvo atitrauktos iš VSDF biudžeto ir nebuvo panaudotos tuometinių pensijų gavėjų pensijoms mokėti ir indeksuoti, praėjo 21 metai ir pinigų vertė nuo to laiko pasikeitė ženkliai. 2014-2025 metais į dalyvių, mokėjusių (ir mokančių) pensijų įmokas savo lėšomis, pensijų sąskaitas taip pat buvo (ir yra) pervedamos valstybės biudžeto įmokos. Nominalus įmokų dydžių atstatymas už praeities laikotarpius reikštų, kad dalyvavimą kaupime nutraukiantys dalyviai atsidurtų palankesnėje situacijoje negu pensijų kaupime nedalyvavę asmenys: jiems būtų ne tik atstatytos buvusios teisės VSDF biudžete (t.y. pensijų apskaitos vienetų skaičius už laikotarpius, kai dalis asmens pensijų socialinio draudimo įmokos buvo nukreipiama į pensijų fondą, nebūtų mažinamas ir asmuo grįžtų į situaciją, lyg niekada pensijų kaupime nedalyvavo), bet papildomai jie įgytų ir pensijų apskaitos vienetų už valstybės biudžeto lėšomis sumokėtas įmokas, o į savo sąskaitas jie dar gautų ir visą įmokų iš VSDF bei valstybės biudžetų sugeneruotą investicinę grąžą. Todėl siūloma, kad tais atvejais, kai asmuo per pereinamąjį laikotarpį apsispręs dalyvavimo pensijų kaupime nebetęsti, VSDF ir valstybės biudžetų lėšomis jų vardu pervestas pensijų įmokas įskaityti į VSDF biudžetą kaip pervedimo metais VSDF biudžeto gautas asmens pensijų socialinio draudimo įmokas individualiajai pensijos daliai.

Pagal Pensijų įstatymą, asmuo įgyja vieną pensijų apskaitos vienetą (santykinis matas, naudojamas asmens individualiajai socialinio draudimo pensijos daliai apskaičiuoti; toliau – apskaitos vienetas), sumokėdamas atitinkamų metų Valstybės socialinių fondų biudžetų rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatyto tarifo pensijų draudimo įmokas nuo tame pačiame įstatyme patvirtinto vidutinio šalies darbo užmokesčio, taikomo apdraustųjų metų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei apskaičiuoti. 2025 m. pensijų įmokų tarifas yra 8,72 procento apdraustojo asmens draudžiamųjų pajamų, o vidutinis šalies darbo užmokestis, taikomas apdraustųjų metų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei apskaičiuoti – 2 108,88 euro. Taigi 2025 m. asmuo vieną apskaitos vienetą įgyja, kai sumoka 8,72 proc. nuo patvirtinto vidutinio šalies darbo užmokesčio. Taip apskaičiuota apskaitos vieneto kaina 2025 m. yra 2 206,73 euro ($2108,88 \times 12 \times 0,0872$). Taigi, priklausomai nuo to, kiek konkretaus asmens lėšų bus pervedama į VSDF biudžetą, atitinkamai tiek bus ir įskaityta apskaitos vienetų, apskaičiuotų pagal pensijų įmokų nuo vidutinio šalies darbo užmokesčio, taikomo apdraustųjų metų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei apskaičiuoti, sumą tais metais, kai pervedimas bus atliktas.

12. Siekiant teisinio aiškumo ir užtikrinti pozityvesnio asmeniui teisinio reguliavimo taikymą, kai jis nusprendžia baigti pensijų kaupimą, kartu įvertinant tai, kad per 90 dienų terminą gali pasikeisti asmens padėtis, Įstatymo projekto 31 straipsnio 4 dalimi siūloma nustatyti prašymų dėl pensijų kaupimo nutraukimo nagrinėjimo ir lėšų išmokėjimo procedūrą dalyviams, kurie pereinamojo laikotarpio metu jau bus pateikę prašymą nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime pagal Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalį ir po šio prašymo pateikimo pensijų kaupimo bendrovei dienos įgys teisę

nutraukti pensijų kaupimą dėl Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies 5 punkte svarbių priežasčių (t. y. jiems bus nustatytas 70 procentų ir didesnis netektas dalyvumas, jie susirgs liga, įtraukta į ministrų patvirtintą sunkių ligų sąrašą, arba bus išduotas siuntimas paliatyvosios pagalbos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms gauti).

Tokiu atveju, jei dalyvis Pensijų kaupimo įstatymo 29¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka pensijų kaupimo bendrovei pateiks prašymą nutraukti pensijų kaupimą dėl nurodytų svarbių priežasčių ir pensijų kaupimo bendrovė dar nebus pervedusi pensijų sąskaitoje lėšų dalyviui ir VSDF biudžetui pagal Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalį, pensijų kaupimas dalyviui bus nutrauktas ir pensijų turtas išmokėtas taikant jam naudingesnę Pensijų kaupimo įstatymo 29¹ straipsnio 1-2 dalyse nustatytą teisinį reguliavimą.

Jei naujo prašymo pabaigti pensijų kaupimą dėl Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 8 dalies 5 punkte numatytų pagrindų pateikimo metu pensijų kaupimo bendrovė jau bus priėmusi sprendimą nutraukti dalyvio dalyvavimą kaupime, bet dar nebus pervedusi lėšų dalyviui ir VSDF biudžetui, pensijų kaupimo bendrovės priimtas sprendimas būtų pripažįstamas netekusiu galios, o jei nurodyto sprendimo dar nebūtų priėmusi ir lėšų nepervedusi, dalyvio gautas pirmasis prašymas nutraukti pensijų kaupimą pagal Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalį būtų paliktas nenagrinėtas.

13. Įstatymo projektu siūlomi techninio pobūdžio pakeitimai, susiję su praktinio Pensijų kaupimo įstatymo įgyvendinimo tobulinimu:

13.1. Įstatymo projekto 19 straipsnio 2 dalimi, kuria keičiama Pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 4 dalis, siūloma nustatyti pareigą VSDF valdybai pareigą pranešti pensijų kaupimo bendrovei apie pensijų išmokos sutarties įregistravimą ar neįregistravimą, nurodant neįregistravimo priežastis ir pensijų kaupimo bendrovėms informuoti asmenį apie priežastis, dėl kurių nebuvo įregistruota pensijų išmokų sutartis. Šiuo siūlymu siekiama užtikrinti sklandų anuitetų skyrimo procesą.

13.2. Pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 6 dalyje (Įstatymo projekto 19 straipsnio 3 dalis) siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai dalyvis kreipiasi į pensijų kaupimo bendrovę su prašymu nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime dėl su sveikata susijusių aplinkybių (Įstatymo projekto 3 straipsnio 3 dalis) ar dėl turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui, pensijų įmokų mokėjimas nebevykdomas, o paskutinis mėnuo, už kurį yra skaičiuojamos pensijų įmokos, būtų mėnuo, einantis prieš mėnesį, kurį pensijų kaupimo bendrovė priimtų sprendimą dėl dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto turto išmokėjimo arba sprendimą dėl turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui. Pavyzdžiui, sprendimą atlikti turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus asmeniui priėmus atitinkamų metų kovo 15 d., paskutinis mėnuo, kada būtų skaičiuojamos pensijų įmokos, būtų atitinkamų metų vasaris. Minimo pavyzdžio atveju, jei pensijų kaupimo dalyvis yra dirbantis asmuo, faktiškai pensijų kaupimo įmokos už vasario mėnesį pensijų kaupimo bendrovę pasiektų balandžio mėnesį, t. y. po to,

kai dalyvavimas pensijų kaupime yra nutraukiamas. Tokiu atveju siūloma, kad ši pensijų įmokų suma būtų grąžinta dalyviui per 5 darbo dienas. Identiška tvarka taikoma pagal šiuo metu galiojančią Pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 6 dalį tais atvejais, kai dalyvis sudaro pensijų išmokos sutartį.

13.3. Įstatymo projekto 19 straipsniu siūlomoje keisti Pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti, kad pensijų kaupimo bendrovės VSDF valdybai pateikia užklausas, ar dalyviui, kuris kreipiasi dėl pensijų išmokos, yra priimtas sprendimas skirti jam išankstinę senatvės pensiją. Pažymėtina, kad pagal galiojančią Pensijų kaupimo įstatymo 28 straipsnį, teisę gauti pensijų išmoką turi ne tik asmenys, sukakę senatvės pensijos amžių, bet ir tie asmenys, kuriems yra paskirta išankstinė senatvės pensija. Kad ši teisė būtų įgyvendinama, pensijų kaupimo bendrovės turi įsitikinti, ar priimtas sprendimas skirti išankstinę senatvės pensiją dalyviui. Be to, įvertinant faktą, kad išankstinės senatvės pensijos skiriamos nuo prašymo skirti šias pensijas pateikimo dienos, o sprendimai dėl išankstinių senatvės pensijų skyrimo priimami per 30 kalendorinių dienų nuo prašymo su visais pensijai skirti reikalingais dokumentais pateikimo VSDF administravimo įstaigai (t.y. sprendimo priėmimo diena visada yra vėlesnė negu diena, nuo kurios skiriama pensija), bei siekiant spręsti praktikoje pasitaikančias situacijas, kai dėl išmokos sutarties besikreipiantys asmenys reikalauja pensijų išmokos sutartį sudaryti atgaline data (t. y. nuo išankstinės senatvės pensijos skyrimo dienos), Įstatymo projekto 19 straipsniu siūlomoje keisti Pensijų kaupimo įstatymo 30 straipsnio 7 dalyje siūloma nustatyti, kad pensijų išmokos sutartis gali būti sudaryta ne anksčiau kaip nuo kito mėnesio, einančio po mėnesio, kurį priimtas sprendimas skirti šiam dalyviui išankstinę socialinio draudimo senatvės pensiją, pirmos dienos.

13.4. Kadangi pensijų anuitetų mokėtojas priima sprendimus dėl pensijų anuitetų skyrimo, siūloma keisti sprendimus dėl anuitetų mokėjimo, kurie praktikoje nėra priimami, į sprendimus dėl pensijų anuitetų skyrimo (Įstatymo projekto 19, 20, 21, 23 straipsniai). Taip pat siūloma nustatyti, kad asmeniui jo prašymu pensijų anuitetas gali būti mokamas kas ketvirtį arba kas pusmetį (Įstatymo projekto 20 straipsniu keičiama Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnio 9 dalis). Tai ypač aktualu asmenims, kurie gauna mažo dydžio anuitetus ir pageidauja gauti didesnes sumas, bet rečiau.

13.5. Pensijų kaupimo įstatymo 33 straipsnio 13 dalyje (Įstatymo projekto 20 straipsnis) siūloma nustatyti pensijų anuitetų gavėjams, deklaravusiems išvykimą iš Lietuvos Respublikos, alternatyvią galimybę patvirtinti, kad jie yra gyvi ir yra tam tikroje vietovėje – elektroninių ryšių priemonėmis patvirtinti savo tapatybę VSDF valdybos direktoriaus nustatytais sąlygomis ir tvarka. Šiuo metu numatyta tik vienintelė galimybė patvirtinti minėtą faktą – iki kiekvienų metų pabaigos VSDF administravimo įstaigoms atsiunčiant (pateikiant) dokumentus, kuriais patvirtina, kad gyvena užsienio valstybėje ar kad yra gyvi ir gyvena tam tikroje vietoje. Pastebėtina, kad tokia alternatyvi galimybė patvirtinti, kad jie yra gyvi ir yra tam tikroje vietovėje, yra faktiškai veikianti ir šiuo metu yra nustatyta, pavyzdžiui, socialinio draudimo pensijų gavėjams. Pensijų anuitetų gavėjai dažniausiai

būna kartu ir socialinio draudimo pensijų gavėjai, tad pritarus teikiamam siūlymui, bus nustatytas vienodas pareigos – patvirtinti, kad jie yra gyvi ir yra tam tikroje vietovėje – įgyvendinimas, mažės administracinė našta anuitetų gavėjams. Analogiškas teisinis reguliavimas jau yra nustatytas Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme.

13.6. Įstatymo projekto 22 straipsniu siūloma kolegialiam Pensijų anuitetų fondo priežiūros organui – Pensijų anuitetų tarybai suteikti teisę teikti siūlymus, rekomendacijas dėl pensijų anuitetų mokėtojo veiklos tobulinimo bei siūlymus dėl teisės aktų, reguliuojančių pensijų kaupimą, tobulinimo. Iki šiol Pensijų anuitetų taryba turėjo teisę tik teikti rekomendacijas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dėl paties Pensijų anuiteto fondo valdymo, tačiau jei Pensijų anuitetų taryba įžvelgia pensijų anuiteto mokėtojo veiklos tobulinimo galimybes, šiam iš ekspertų sudarytam priežiūros organui, turėtų būti suteikta teisė teikti siūlymus ir dėl Pensijų anuiteto mokėtojo veiklos tobulinimo. Taip pat siūloma nustatyti, kad Pensijų anuitetų tarybos nariai iš paskirtų narių patys išsirenka pirmininką Pensijų anuitetų tarybos patvirtinto Pensijų anuitetų tarybos darbo reglamento nustatyta tvarka, o ne Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kadangi patys tarybos nariai turi žinių ir kompetencijų leidžiančių atrinkti geriausiai tarybos pirmininko pozicijai tinkamą asmenį (šią nuostatą siūloma taikyti renkant Pensijų anuitetų fondo tarybos pirmininką pasibaigus paskirto Pensijų anuitetų fondo tarybos pirmininko kadencijai ar atleidus jį iš pareigų kitais Pensijų kaupimo įstatymo 35² straipsnio 8 dalyje nustatytais pagrindais – Įstatymo projekto 31 straipsnio 6 dalis). Pensijų anuitetų fondo tarybą sudaro 5 nariai, siekiant užtikrinti šios tarybos veiklos nepertraukiamumą, siūloma kворumą mažinti nuo 4 iki 3 narių.

14. Įstatymo projektu taip pat siūloma atlikti techninio pobūdžio pakeitimus:

14.1. patikslinti nuostatas pasikeitus jose nurodytų kitų įstatymų ar institucijų pavadinimams (pavyzdžiui, Įstatymo projekto 7 straipsniu siūloma patikslinti Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsnį, vietoj „Lietuvos statistikos departamento“ nurodant „Valstybės duomenų agentūrą“);

14.2. atsisakyti neaktualiomis dėl jose reglamentuojamų teisinių santykių pasibaigimo tapusiomis nuostatų (pavyzdžiui, Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalies bei Pensijų kaupimo įstatymo priedo, nes juose nustatytas reguliavimas dėl pereinamojo laikotarpio (2019–2022 m.) pensijų įmokų dydžių šiuo metu yra neaktualus (nuostatų galiojimo laikotarpis pasibaigęs ir pereinamojo laikotarpio tarifai jau nebetaikomi); Įstatymo projekto 15 straipsnio 1 dalyje siūloma atsisakyti nuorodos į Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų išankstinio mokėjimo įstatymą, kadangi nuo 2018 m., kai šis įstatymas nustojo galioti, praėjo daugiau nei 5 metai ir jokia išankstinė senatvės pensija nebegali būti nei paskirta, nei mokama pagal šį įstatymą (išankstinės senatvės pensijos maksimalus mokėjimo terminas yra 5 metai.

14.3. atlikti kitų Pensijų kaupimo įstatymo nuostatų redakcinius pakeitimus, siekiant suderinti jose nustatytą teisinį reguliavimą su Įstatymo projektu teikiamais siūlymais (pavyzdžiui, atsižvelgiant

į tai, kad Įstatymo projektu greta pensijų išmokų (t. y. išmokas, mokamas dalyviui po senatvės pensijos sukakties), siūloma nustatyti ir turto išmokėjamą priešpensinio amžiaus asmeniui ar turto dalies išmokėjamą, atitinkamai tikslinamas Pensijų kaupimo įstatymo V skyriaus pavadinimas; tikslinamos nuorodos į atitinkamas Pensijų kaupimo įstatymo nuostatas ir kt.).

Priimto įstatymo įsigaliojimas ir poveikio vertinimas:

1. Įstatymo projektu teikiami siūlymai, išskyrus Įstatymo projekto 9 straipsnį, 11 straipsnio 1 dalį, 13 straipsnį, 16 straipsnį, 25, 26, 28, 31 straipsnio 2 ir 9 dalis, įsigaliojusių 2026 m. sausio 1 d.;
2. Įstatymo projekto 9 straipsnis, 11 straipsnio 1 dalis, 13 straipsnis, 16 straipsnis, 25, 26, 28, 31 straipsnio 2 ir 9 dalys, įsigaliojusių kitą dieną nuo įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre;
3. siekiant įvertinti priimto įstatymo poveikį, Įstatymo projekto 32 straipsnyje siūloma nustatyti Įstatymo projekte nustatyto teisinio reguliavimo *ex post* vertinimą, kurį turėtų atlikti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Lydimaisiais įstatymų projektais siūloma:

1. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūloma nustatyti galimybes atsiimti iš pensijų turto kitokio pobūdžio išmokas nei pensijų išmokos (turto išmokėjimas priešpensinio amžiaus asmeniui, turto dalies išmokėjimas, asmenų nutraukusių pensijų kaupimą dėl priežasčių, susijusių su sveikata, sumų atsiėmimas), *GPM įstatymo projektu* siūloma nustatyti, kad gyventojų pajamų mokesčiu būtų neapmokestinama ne tik iš pensijų kaupimo bendrovės gauta pensijų išmoka, bet ir ar išmoka iš dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto pagal Pensijų kaupimo įstatymo nuostatas.

Taip pat siūloma nustatyti, kad asmenų, kurie pasirinks nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime pereinamuoju laikotarpiu, iš pensijų kaupimo bendrovės gautos pajamos taip pat būtų neapmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu. Šis siūlymas leis užtikrinti, kad dalis išmokėto pensijų turto nebus dvigubai apmokestinamas gyventojų pajamų mokesčiu (dalyvio lėšomis mokamos pensijų įmokos skaičiuojamos nuo jo darbo užmokesčio *bruto*, taigi nuo dalyvio vardu įmokėtų pensijų įmokų jau buvo sumokėtas gyventojų pajamų mokestis).

GPM įstatymo projektu taip pat siūloma patikslinti Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 2¹ punktą bei šio straipsnio 5 dalį, aktualizuojant esančias Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsnio atitinkamų dalių nuorodas pagal Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, susijusius su keičiamu Pensijų kaupimo įstatymo 8 straipsniu (Įstatymo projekto 7 straipsnis).

2. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūloma nustatyti galimybę pereinamuoju laikotarpiu nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime ir tokiu atveju valstybės biudžeto lėšomis ir VSDF biudžeto lėšomis (jei tokios buvo mokėtos) mokėtų asmens pensijų sąskaitoje sukaupytų lėšų sumos

dalį būtų pervedama į VSDF biudžetą šias sumas įskaitant kaip pensijų įmokas individualiajai asmens pensijų daliai (Įstatymo projekto 31 straipsnio 3 dalis), *Pensijų įstatymo projektu* siūloma nustatyti tai įgyvendinantį mechanizmą: už šią sumą apskaitos vienetai apskaičiuojami Pensijų įstatymo nustatyta tvarka, tačiau netaikant 5 apskaitos vienetų per metus apribojimo. Pastebėtina, kad iš esmės analogiška tvarka buvo taikoma ir įgyvendinant Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymo Nr. IX-1691 pakeitimo įstatymą Nr. XIII-1360, kuriuo buvo pertvarkoma pensijų kaupimo sistema.

3. *Socialinio draudimo įstatymo projektu* siūloma patikslinti Socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalį nustatant, kad asmenys, draudžiami pensijų socialiniu draudimu, išskyrus sukačiusius senatvės pensijos amžių asmenis, turi teisę jų pačių pasirinkimu sudaryti pensijų kaupimo sutartį ir kaupti kaupiamąsias įmokas. Įgyvendinus šį siūlymą, Socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnio 2 dalies nuostatos bus suderintos su Pensijų kaupimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad dalyviu gali tapti asmenys, kurie turi draudžiamųjų pajamų, nuo kurių privalomai skaičiuojamos pensijų socialinio draudimo įmokos, išskyrus asmenis, kurie jau yra sukačę senatvės pensijos amžių.

Taip pat, siekiant įgyvendinti Plano 2.1.3 papunktyje numatytą veiksmą „Siekiant užtikrinti, kad šalpos ir socialinio draudimo pensijų sistemos veiktų efektyviai ir skaidriai, taip pat didinti pensijų sistemos dalyvių informuotumą apie pensines teises ir mažinti šių pensijų gavėjų skurdą, įgyvendinti kompleksinius siūlymus dėl šių pensijų apskaičiavimo ir dydžių nustatymo tvarkos tobulinimo“ ta apimtimi, kuria numatyta siekti didesnio pensijų sistemos dalyvių informuotumo apie pensines teises *Socialinio draudimo įstatymo projekto* 2 ir 3 straipsniais siūloma nustatyti prievolę pensijų kaupimo bendrovėms teikti duomenis VSDF valdybai apie asmenų sukaupą turtą jų pensijų kaupimo sąskaitose, o VSDF valdybai šiuos duomenis naudoti teikiant VSDF valdybos direktoriaus nustatyta tvarka apdraustiesiems informaciją apie asmenų pensijų socialinio draudimo laikotarpius, kaupimo bendrovių valdomuose pensijų fonduose kiekvieno dalyvio vardu sukaupą pensijų turtą ir būsimos socialinio draudimo senatvės pensijos bei kaupiamosios pensijų išmokos dydį. VSDF valdybos direktorius turės nustatyti tvarką, kuria aukščiau paminėta informacija bus teikiama apdraustiesiems, ir šios informacijos teikimo realiuoju laiku būdą. Įvertinus tai, kad VSDF valdybai siekiant įgyvendinti šį siūlymą reikės pasirengti – sukurti pensijų skaičiuoklę, kuri bus viešai prieinama Fondo valdybos administruojamoje interneto svetainėje – siūloma, kad Socialinio draudimo įstatymo projekto 2 ir 3 straipsniai įsigaliotų 2028 m. sausio 1 d. Atsižvelgiant į tai, kad pensijų anuitetų mokėtojas yra VSDF valdyba, kartu Socialinio draudimo įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma patikslinti 15 straipsnio 1 dalyje nurodytą išmokas administruojantį subjektą.

4. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu įgyvendinant Konstitucinio Teismo Nutarimą Įstatymo projektu siūloma leisti nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime dėl išskirtinių priežasčių, kurios yra susijusios su dalyvio sveikata, bei siekiant apsaugoti asmenų, kurie nutrauks pensijų

kaupimą šiuo pagrindu, kartu įvertinant tai, kad piniginės socialinės paramos gavėjai yra viena iš socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių, dėl to būtina imtis priemonių, kad dėl pagal Pensijų kaupimo įstatymą gautos išmokos nesuponuotų jiems teikiamos paramos netekimą ir gautos išmokos tikslas būtų įgyvendintas siekiant patenkinti su išmokos gavėjo interesais susijusius tikslus, dėl kurių pensijų kaupimas tapo betikslis:

4.1. *Piniginės paramos įstatymo projektu* siūloma, skiriant piniginę socialinę paramą ir vertinant nuosavybės teise turimą turtą bei gaunamas pajamas, nevertinti šiuo pagrindu išmokėto pensijų turto. Šis siūlymas užtikrins, kad asmenys nepraras teisės gauti piniginę socialinę paramą ar nesumažės paskirtos piniginės socialinės paramos dydis;

4.2. *Civilinio proceso kodekso projektu* siūloma papildyti Civilinio proceso kodekso 739 straipsnyje nustatytą pinigų sumų, iš kurių išieškoti negalima, sąrašą pensijų turtu, gautu šiuo pagrindu. Šis siūlymas užtikrins, kad išmokėtos sumos galės būti panaudotos asmenų sveikatos, reabilitacijos ir gyvenimo kokybės gerinimo klausimams spręsti.

Siekiant sklandaus Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimo, lydimaisiais įstatymų projektais siūloma, kad keičiamų įstatymų nuostatos įsigaliotų 2026 m. sausio 1 d., išskyrus *Socialinio draudimo įstatymo projekto* 2 ir 3 straipsniais siūlomus pakeitimus. Atsižvelgiant į Įstatymo projektu siūlomą pereinamojo laikotarpio trukmę bei į tai, kad VSDF valdybai reikės parengti savo informacinę sistemą pensijų skaičiuoklės įdiegimui, siūloma, kad *Socialinio draudimo įstatymo projekto* 2 ir 3 straipsniai įsigaliotų 2028 m. sausio 1 d.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektais teikiamus siūlymus, bus:

1. nustatytos teisinio reguliavimo priemonės, kurios pensijų kaupimo sistemą padarys lankstesne ir patrauklesne;

2. įgyvendintas Nutarimas.

Galimos priimto įstatymo pasekmės nurodytos šio aiškinamojo rašto 7 ir 14 punktuose.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsniu atlikus Įstatymų projektų antikorupcinį vertinimą, nenustatyta, kad Įstatymų projektais siūlomas teisinis reguliavimas galėtų kelti korupcijos riziką.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Pritarus Įstatymo projektu teikiamiems siūlymams ir sudarius galimybę asmenims lanksčiau disponuoti pensijų fonduose kaupiamomis lėšomis ir nutraukti dalyvavimą pensijų kaupime, dalis dalyvių atsiimtas lėšas naudos einamajam vartojimui. Pirmaisiais pereinamojo laikotarpio galiojimo metais (2026), padidėjus gyventojų perkamajai galiai, padidėjęs vartojimas paskatins šalies ekonominį augimą ir darys poveikį bendrojo vidaus produkto augimui ir infliacijai. Kaip rodo Estijos pavyzdys, praėjus vieniems metams po 2021 m. įvykdytos pensijų kaupimo reformos, infliacija šalyje padidėjo 1 procentiniu punktu (Estijos centrinio banko vertinimas).

Konsultacijų dėl siūlymų tobulinti pensijų kaupimo sistemą metu pensijų fondų valdytojai nurodė, kad jei per pereinamąjį laikotarpį 2026-2027 metais iš pensijų kaupimo didelė pensijų kaupimo dalyvių dalis pasitrauks iš pensijų kaupimo, tai gali turėti neigiamų pasekmių pensijų kaupimo bendrovėms. Pensijų kaupimo bendrovės, įgyvendindamos Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, turės užtikrinti pakankamas likvidžių lėšų sumas, kad galėtų Įstatymo projektu siūlomais nustatyti terminais atsiskaityti su dalyvavimą pensijų kaupime nutraukiančiais dalyviais. Esant didesniai iš pensijų kaupimo pasitraukiančių asmenų skaičiui, turės būti peržiūrimos pensijų turto investavimo strategijos ir galės atsirasti būtinybė keisti investicijų diversifikavimo reikalavimus. Lietuvos banko vertinimu, į mažiau likvidžias turto klases pensijų fondai yra investavę ne daugiau kaip 10 procentų turto, todėl toks pensijų fondų valdytojų nuogastavimas nėra pagrįstas.

Dėl Įstatymo projekto siūlymų, susijusių su pereinamuoju laikotarpiu, įgyvendinimo mažėtų pensijų kaupimo bendrovių iš administravimo atskaitymų gaunamos lėšos. Jei pereinamuoju laikotarpiu 40 proc. dalyvių pasitrauktų iš pensijų kaupimo sistemos, iš pensijų fondų jiems būtų išmokėta apie 3,6 mlrd. eurų. Jei visi šie dalyviai pasitrauktų iš tikslinės datos pensijų fondų, kai bendrovių taikomas administravimo atskaitymas yra artimas maksimaliam Pensijų kaupimo įstatymo nustatytam 0,5 proc. turto vertės atskaitymui, bendrovių gaunama atskaitymų suma sumažėtų apie 18 mln. eurų. Šiuo metu pensijų kaupimo bendrovių taikomi atskaitymai tikslinės datos pensijų fondams svyruoja tarp 0,4-0,5 proc., turto išsaugojimo pensijų fondams – 0,18-0,2 proc.

Pagal siūlomą Nutarimo įgyvendinimo mechanizmą, informaciją apie asmens atitikimą Įstatyme nustatytiems pasitraukimo iš pensijų kaupimo pagrindams, kai tolimesnis dalyvavimas kaupime yra apsunkintas ar betikslis, iš valstybės informacinių sistemų surinks ir pensijų kaupimo bendrovėms perduos VSDF valdyba. Dėl informacinės sistemos pritaikymo, duomenų surinkimo ir perdavimo įgyvendinimo VSDF valdyba patirs papildomų išlaidų, kurios turės būti įvertintos ir įskaičiuotos į atitinkamų metų Valstybės socialinių fondų biudžetų rodiklių patvirtinimo įstatyme tvirtinamą VSDF veiklos sąnaudų kompensacijos dydį. Šiuo metu pensijų kaupimo bendrovės šias

veiklos sąnaudų kompensacijas VSDF valdybai perveda už dalyvių įmokų surinkimą ir pervedimą bendrovėms.

Konsultacijų metu Lietuvos investicijų ir pensijų fondų asociacijos (toliau – LIPFA) bei Lietuvos banko specialistų buvo paprašyta papildomai įvertinti Įstatymo projekto siūlymų poveikį pensijų fondo valdytojų veiklai. Vertinimų negauta.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Priėmus Įstatymų projektais teikiamus siūlymus, bus įgyvendintas Programos 154 punktas.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įsigaliojus priimtiems įstatymams, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektais nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisės normoms.

Įstatymų projektais neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

Įstatymo projektai nenotifikuotini Europos Komisijai.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

1. Priėmus Įstatymo projektu teikiamus siūlymus, iki 2025 m. gruodžio 31 d.:

1.1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė priimti šių Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų pakeitimus:

1.1.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 26 d. nutarimo Nr. 1037 „Dėl Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo dalyvių, pensijų kaupimo ir pensijų išmokų sutarčių registro nuostatų patvirtinimo“;

1.1.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. birželio 22 d. nutarimo Nr. 705 „Dėl Kvalifikacinių reikalavimų kandidatams į Pensijų anuitetų fondo tarybos narius ir kandidatų į Pensijų anuitetų fondo tarybos narius atrankos tvarkos aprašo ir Pensijų anuitetų fondo tarybos narių darbo užmokesčio, kelionės (transporto) išlaidų kompensavimo dydžių nustatymo ir jų kompensavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

1.2. Sveikatos apsaugos ministerija ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir sveikatos apsaugos ministras ir socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti įsakymą, kuriuo bus patvirtintas sunkių ligų sąrašas; 1.3. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti šių socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymų pakeitimus:

1.3.1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. rugsėjo 17 d. įsakymo Nr. A1-496 „Dėl Asmens informavimo apie jo įtraukimą į pensijų kaupimą ir draudėjų informavimo apie asmenis, tapusius pensijų fondo dalyviais, tvarkos aprašo patvirtinimo“;

1.3.2. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. birželio 26 d. įsakymo Nr. A1-174 „Dėl Kaupiamųjų pensijų įmokų apskaičiavimo ir pervedimo į pensijų fondus tvarkos aprašo patvirtinimo“.

1.4. VSDF valdyba turės parengti ir VSDF valdybos direktorius priimti:

1.4.1. VSDF valdybos direktoriaus 2020 m. birželio 3 d. įsakymo Nr. V-235 „Dėl Pensijų anuitetų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

1.4.2. VSDF valdybos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 11 d. įsakymo Nr. V-555 „Dėl Asmenų prašymų nagrinėjimo Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigose taisyklių patvirtinimo“ pakeitimą.

2. Iki 2027 m. gruodžio 31 d. VSDF valdyba turės parengti ir VSDF valdybos direktorius turės patvirtinti tvarką, pagal kurią apdraustiesiems asmenims bus teikiama informacija apie asmenų pensijų socialinio draudimo laikotarpius, kaupimo bendrovių valdomuose pensijų fonduose kiekvieno dalyvio vardu sukaupą pensijų turtą ir būsimos socialinio draudimo senatvės pensijos bei kaupiamosios pensijų išmokos dydį, o taip pat nustatytas šios informacijos teikimo realiuoju laiku būdas.

3. Priėmus Piniginės paramos įstatymo projektu teikiamus siūlymus, iki 2025 m. gruodžio 31 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras priimti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“ pakeitimą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų priimtiems įstatymams įgyvendinti nereikės.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos preliminariais skaičiavimais, darant prielaidą, kad Įstatymo projektu siūlomu nustatyti pereinamuoju laikotarpiu (2026 m. sausio 1 d. – 2027 m. rugsėjo 30 d.) pensijų kaupimą nutrauks:

- 20 proc. nuo 2025 m. aktyvių pensijų kaupimo dalyvių (iš jų pusė 2026 m. ir likusi pusė 2027 m.), 2026 m. būtų sutaupyta apie 16,4 mln. eurų, 2027 m. – 53,6 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pensijų įmokoms valstybės biudžeto lėšomis mokėti;

- 40 proc. nuo 2025 m. aktyvių pensijų kaupimo dalyvių (iš jų pusė 2026 m. ir likusi pusė 2027 m.), 2026 m. būtų sutaupyta apie 32,8 mln. eurų, 2027 m. – 107,2 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pensijų įmokoms valstybės biudžeto lėšomis mokėti.

Galimi valstybės biudžeto sutaupymai gali keistis (mažės ar jų išvis nebus), jei prie reformuotos pensijų kaupimo sistemos prisijungs daugiau dalyvių, o per pereinamąjį laikotarpį iš pensijų kaupimo pasitrauks mažiau dalyvių.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

2025 m. vasario – kovo mėnesiais vyko konsultacijos su suinteresuotomis institucijomis ir asmenimis dėl pateiktų siūlymų kaip pertvarkyti antrąją pensijų pakopą ([Pristatyti siūlymai, kaip pertvarkyti antrąją pensijų pakopą – didesnis lankstumas ir kaupimo patrauklumas - Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija](#)). Konsultacijose dalyvavo: Lietuvos banko, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės, Teisėjų tarybos, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos, Pensijų anuitetų fondo tarybos, LIPFA, pensijų fondų valdymo įmonės „Goindex“, Pensijų fondų dalyvių asociacijos, VSDF valdybos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos, Lietuvos darbdavių konfederacijos, Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Laisvosios rinkos instituto, asociacijos „Investors‘ Forum“, Lietuvos pramonės profesinių sąjungų federacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos pagyvenusių žmonių asociacijos atstovai bei mokslininkai.

Konsultacijų metu gautos reikšmingos pastabos, vertinimai bei įžvalgos, kurie įvertinti rengiant įstatymų projektus:

1. dėl siūlymo nustatyti turto dalies išmokėjimą ir turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus

asmeniui, atsižvelgta:

1.1. į VSDF valdybos pateiktą siūlymą, kad išmokėta turto dalis būtų vertinama nustatant mokėtinos pensijų išmokos rūšį – Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai dalyvis buvo pasinaudojęs teise į turto dalies išmokėjimą, siūloma jo vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto kreipimosi dėl pensijų išmokos dieną dydį dalinti iš koeficiento, t. y. „atstatyti“ sukaupto turto dydį ir įvertinti, kiek asmuo būtų sukaupęs, jei dalies lėšų išsiėmimo galimybe nebūtų pasinaudojęs;

1.2. į Finansų ministerijos pastebėjimą, kad vengtinas išmokėto pensijų turto dvigubas apmokestinimas gyventojų pajamų mokesčiu – GPM įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad gyventojų pajamų mokesčiu būtų neapmokestinama iš pensijų kaupimo bendrovės gauta išmoka iš dalyvio vardu pensijų fonde sukaupto pensijų turto pagal Pensijų kaupimo įstatymo nuostatas. Kartu Įstatymo projektu teikiamas siūlymas, kad tais atvejais, kai asmenys kreipiasi dėl turto dalies išmokėjimo arba turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui, iš asmenims išmokamo pensijų turto pensijų kaupimo bendrovė atskaitytų 3 procentus ir juos pervestų į Pensijų anuitetų fondą;

2. dėl siūlymo pensijų įmoką, mokamą valstybės biudžeto lėšomis, keisti mokestine lengvata, atsižvelgta į Finansų ministerijos pastabą, kad valstybės biudžeto lėšų panaudojimas teikiant gyventojų pajamų mokesčio lengvatą būtų netikslingas (lėšos, gautos pasinaudojus šia lengvata, nebus nukreipiamos tikslingai į pensijų fondus ir nedidins pensijų turto), taip pat VSDF valdybos, Pensijų anuitetų tarybos pastabą dėl šio siūlymo neigiamo poveikio Pensijų anuitetų fondui, pensijų anuitetų dydžiui bei galimybei juos indeksuoti, taip pat į Pensijų dalyvių asociacijos, LIPFA, „Goindex“, Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Lietuvos verslo konfederacijos siūlymą nekeisti valstybės subsidijos mokestine lengvata. Atsižvelgiant į šias pastabas Įstatymo projektu nesiūloma pensijų įmokos, mokamos valstybės biudžeto lėšomis, keisti mokestine lengvata;

3. dėl siūlomos pereinamojo laikotarpio nuostatos, kad asmeniui būtų sudaryta galimybė nutraukus pensijų kaupimą pereinamojo laikotarpio metu už atsiimtas savo lėšomis sumokėtas pensijų įmokas kartu su investicine grąža įsigyti papildomų apskaitos vienetų, atsižvelgta į prof. Teodoro Medaiskio, Valstybės kontrolės, Lietuvos banko bei VSDF valdybos pastabą, kad galimybė įsigyti papildomus apskaitos vienetus galėtų sąlygoti naujus įsipareigojimus būsimiems pensijų gavėjams ir būtų pažeistas lygiateisiškumo principas, nes kiti asmenys tokių galimybių neturi – Pensijų įstatymo projektu siūlymas dėl tokios galimybės neteikiamas.

Taip pat aptarti techniniai Įstatymo projekto siūlymų įgyvendinimo aspektai su pasiūlymus įgyvendinsiančiomis institucijomis (pensijų kaupimo bendrovėmis, Sveikatos apsaugos ministerija, VSDF valdyba, Lietuvos banku).

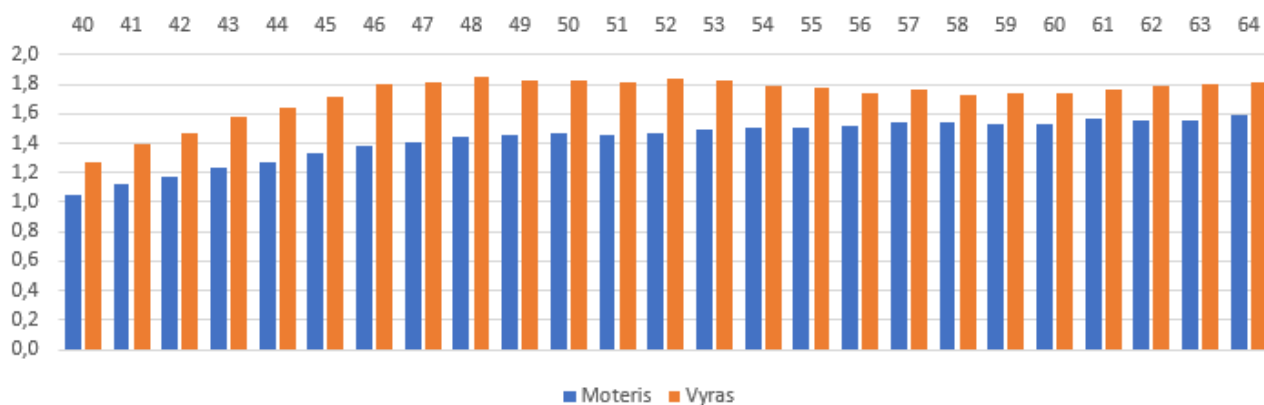
VSDF valdybos specialistai įvertino siūlymų (šio aiškinamojo rašto 4 dalies informacija apie Įstatymo projekto siūlymus, susijusius su dalyvių pasitraukimu iš pensijų kaupimo sistemos pereinamuoju laikotarpiu) poveikį VSDF biudžetui ir būsimai pensijų apskaitos vieneto vertei.

Atsižvelgiant į dalyvaujančiųjų pensijų kaupime asmenų skaičių, jų pasiskirstymą pagal amžių ir lytį, dalyvių vardu per jų dalyvavimo pensijų kaupime laikotarpį pervestas VSDF biudžeto ir valstybės biudžeto įmokas (nevertinant pačių asmenų sumokėtų pensijų įmokų sumų ir gautos investicijų grąžos, nes šios sumos pagal siūlymus bus pervestos patiems asmenims) bei įvertinus kaupime dalyvaujančių asmenų VSDF biudžete jau sukauptas pensines teises. Net tokiu atveju, jei iš kaupimo pasitrauktų 40 procentų dalyvių:

- Į VSDF biudžetą per pereinamąjį laikotarpį už grįžtančius iš pensijų kaupimo asmenis būtų pervesta apie 1,1 mlrd. eurų. Ši suma lėšų pervedimo metais būtų įskaityta į VSDF biudžeto pajamas, o metams pasibaigus kaip šio biudžeto perviršis būtų pervestas į Socialinio draudimo rezervinį fondą;

- Pasitraukiantys pensijų kaupimo dalyviai vidutiniškai įgytų 1,2 pensijų apskaitos vieneto; apskaitos vienetų skaičius 40-64 amžiaus grupėje vidutiniškai siektų 1-1,8 (2 pav.). Atitinkamai didėtų šių asmenų būsimų pensijų individualioji pensijų dalis;

- Ilguoju laikotarpiu iš einamųjų socialinio draudimo įmokų ir (ar) Socialinio draudimo rezervo fondo tektų finansuoti didesnę asmenų įgytų apskaitos vienetų skaičių, todėl ilguoju laikotarpiu, į pensiją išeinant vis naujai dabartinių kaupiančiųjų amžiaus grupei, pensijų apskaitos vieneto vertės indeksavimui reikėtų iki 1,6 proc. daugiau lėšų, lyginant su situacija, jei papildomi pensijų apskaitos vienetai į VSDF biudžetą nebūtų įskaityti.



2 pav. Apskaitos vienetų įskaitymo prognozės asmenims, kurie nutrauktų pensijų kaupimą, pagal lytį ir amžių

Šaltinis: VSDF valdybos duomenys

VSDF valdybos vertinimu, kadangi kiekvieno dalyvio įgyjamas papildomas pensijų apskaitos vienetų skaičius bus nedidelis, už juos į VSDF rezervą bus pervestos iš kaupimo pasitraukiančių dalyvių lėšos, o VSDF biudžeto išpareigojimai mokėti pensijas išsidėlios per ilgą laiką (dabartiniais pensijų kaupimo dalyviams laipsniškai išeinant į pensiją), poveikis VSDF biudžetui nebus reikšmingas.

VSDF valdybos specialistai taip pat atliko siūlymų poveikio pensijų anuitetų gavėjų skaičiui vertinimą. Pensijų anuitetų fondas yra organizuojamas taip, kad būtų administruojamas iš atskaitymų

nuo pensijų anuitetų gavėjų į šį fondą sumokėtų vienkartinį įmokų. Jo veiklos pradžioje valstybė yra įsipareigojusi suteikti Pensijų anuitetų fondui paskolas administravimo išlaidoms finansuoti, jeigu Pensijų kaupimo įstatyme numatytų administravimo atskaitymų nuo vienkartinį įmokų nepakanka. Mažėjant naujų Pensijų anuitetų fondo dalyvių srautui:

1) Valstybės suteiktų paskolų grąžinimas truks ilgiau negu buvo planuojama tuo metu, kai paskolos buvo suteikiamos.

2) Turės būti peržiūrima Pensijų anuitetų fondo investavimo strategija. Esant didesniai pensijų anuitetų gavėjų skaičiui, lėšos gali būti investuojamos ilgam laikui, taip užtikrinant didesnes grąžas pensijų anuitetų gavėjams, o einamieji pensijų anuitetų išmokėjimai vykdomi iš gaunamų naujų pensijų anuitetų gavėjų įmokų. Mažėjant naujų įmokų srautui, jų gali nepakakti einamiesiems išmokėjimams finansuoti, todėl mažiau lėšų galėtų būti investuojama į ilgalaikius didesnes grąžas generuojančius instrumentus;

3) Peržiūrėjus investavimo strategijas, mažėtų galimybės gauti daugiau pelno ir dalytis juo su pensijų anuitetų gavėjais.

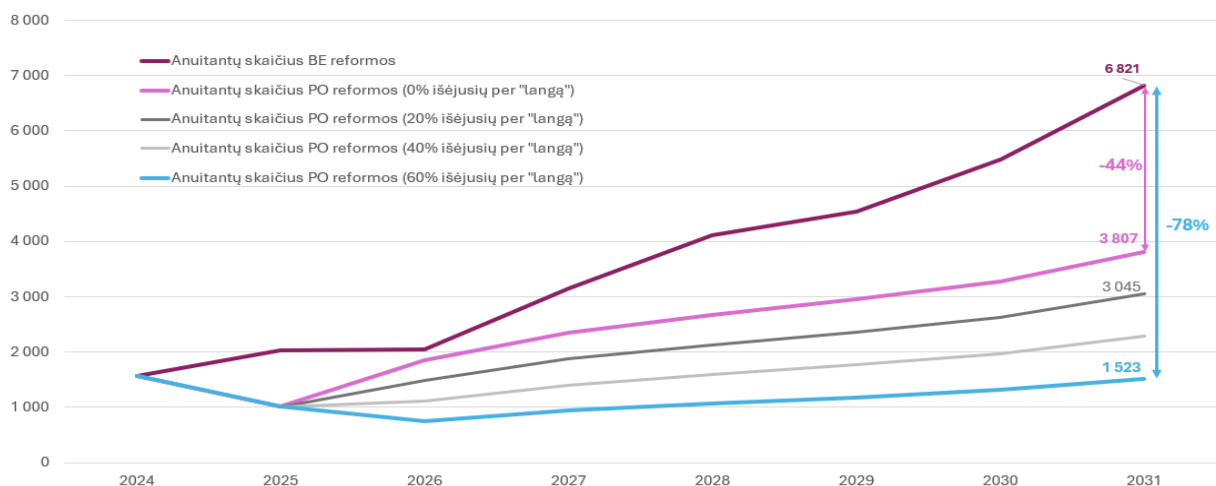
Toliau pateikiama informacija apie pensijų anuitetų dalyvių skaičiaus pokytį. Skaičiavimams naudotos prielaidos pateikiamos 3 lentelėje, rezultatai – žemiau pateiktame grafike (3 pav.).

Siekiant užkirsti kelią šioms neigiamoms pasekmėms Pensijų anuitetų fondui, Įstatymo projektu siūloma, kad atliekant turto išmokėjimą priešpensinio amžiaus asmeniui ar turto dalies išmokėjimą būtų taikomas 3 proc. atskaitymas nuo išmokamos sumos. Šios lėšos būtų pervedamos į Pensijų anuitetų fondą, taip sumažinant mažėjančio anuitetų gavėjų skaičiaus (bei mažesnių į Pensijų anuitetų fondą jų įmokamų įmokų, kai dalyviai bus pasinaudoję turto dalies išmokėjimu ar įmokų stabdymo galimybe) poveikį Pensijų anuitetų fondui.

Prielaida	Bazinis scenarijus (be reformos)	Igyvendinus siūlymus (išskyrus neribotą įmokų į pensijų fondus stabdymą)
Potencialių pensijų anuitetų gavėjų skaičius	Darbo užmokesčio pokytis: 2024 m. – 10,1% 2025 m. – 7,6% 2026 m. – 6,5%	
Pensijų anuitetų įsigijimo riba	2026 m. +30,5% (14 100 eur) 2027 m. +0,0% (14 100 eur) 2028 m. +0,0% (14 100 eur) 2029 m. +8% (15 230 eur)	2026 m. +37,5% (14 860 eur) 2027 m. +7,1% (15 917 eur) 2028 m. +5,6% (16 800 eur) 2029 m. +4,2% (17 511 eur)
Investicinė grąža	Rinkos/ Pensijų anuitetų fondo stabili grąža – 2% Pensijų fondų grąža pagal gyvenimo ciklo principus: akcijos 7%, obligacijos 3%.	
Kitos prielaidos		2025 m. naujų pensijų anuitetų gavėjų skaičius 50% bazinio scenarijaus (pagal dabar matomą situaciją) Nuo 2026-01-01 lieka skatinamoji įmoka + asmeninės įmokes 3%, prieš pensiją dalyviai atsiima 25% turto, bet atsiėmimas vertinamas, renkant išmoką Likus 5 m. iki pensijos dalyviai atsiima sukaupą turtą jei jis < 0,5 pensijų anuitetų ribos

3 lentelė. Prielaidos, kuriomis remiantis atliktas pensijų anuitetų gavėjų pokyčio vertinimas

Šaltinis: VSDF valdybos duomenys



3 pav. Naujų pensijų anuitetų gavėjų pokytis
Šaltinis: VSDF valdybos duomenys

VSDF valdybos aktuarai taip pat įvertino priešpensinio amžiaus asmenų, galėsiančių pasinaudoti turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui galimybe ir turto dalies išmokėjimo galimybe, skaičių, bei sumas, kurias gautų Pensijų anuitetų fondas, jei šias sumas išmokant būtų taikomas 3 proc. atskaitymas. Atliekant skaičiavimus, vadovautasi šiomis prielaidomis:

1) 2026 m. galimybe atsiimti sumas, nesiekiančias 50 proc. pensijų anuiteto ribos, pasinaudos visi asmenys, kurie 2026 m. iki senatvės pensijos amžiaus bus likę iki 5 metų;

2) į skaičiavimus buvo įtraukti tik tie asmenys, kurie senatvės pensijos amžių sukaks 2026 m. ir vėliau, nevertinant tų asmenų, kurie jau yra sukakę senatvės pensijos amžių, bet dar nesikreipę dėl išmokos iš pensijų fondo;

3) įvertinta galimybė dalyviams prieš senatvės pensijos amžiaus sukaktį pasinaudoti turto dalies išmokėjimo galimybe, kartu paliekant jiems prievolę įsigyti pensijų anuitetą, kaip tai siūloma Įstatymo projektu;

4) Įvertinta tikimybė išgyventi iki senatvės pensijos amžiaus (likus 5 metams iki pensijos).

Pensijos metai / Ataskaitiniai metai	Metai, kai liko 5 metai iki pensijos	Dalyvių, atsiėmusių lėšas 5 metai iki pensijos, skaičius	Bendra dalyvių, atsiėmusių lėšas 5 metai iki pensijos, sukaupta (atsiimta) suma	Dalyvių, atsiėmusių lėšas pensijos metais, skaičius	Bendra dalyvių, atsiėmusių lėšas pensijos metais, bendra atsiimta suma	Bendra atsiimta suma	PAF tenkantis mokestis
2026	2026	91 948	345 817 680	2 181	12 281 253	358 098 932	10 742 968
2027	2026			3 105	18 424 595	18 424 595	552 738
2028	2026			3 683	22 829 391	22 829 391	684 882
2029	2026			4 176	27 400 614	27 400 614	822 018
2030	2026			4 759	32 313 177	32 313 177	969 395
2031	2026			5 829	41 332 689	41 332 689	1 239 981
2032	2027	15 364	61 420 164	6 814	50 553 742	111 973 906	3 359 217
2033	2028	12 326	49 717 464	11 431	94 515 955	144 233 420	4 327 003
2034	2029	11 304	45 503 420	12 608	110 163 545	155 666 965	4 670 009
2035	2030	10 952	43 004 197	13 797	126 988 596	169 992 794	5 099 784

4 lentelė. Duomenys apie priešpensinio amžiaus dalyvius, galinčius pasinaudoti turto išmokėjimo priešpensinio amžiaus asmeniui galimybe ir turto dalies išmokėjimo galimybe bei apie atskaitymų iš jiems išmokamų sumų

Šaltinis: VSDF valdybos duomenys

Pateikti duomenys (4 lentelė) rodo, kad siūlomas reguliavimas leis neutralizuoti neigiamą dalies sukauptų lėšų atsiėmimo poveikį Pensijų anuitetų fondui, grąžinti šiam fondui valstybės suteiktas paskolas anksčiau laiko ir, galimai, sparčiau mažinti pensijų anuitetų administravimo mokesčių esamiems ir naujiems šio fondo dalyviams. Be to, galimybė atsiimti dalį lėšų priešpensiniame amžiuje mažins skurdo riziką šioje amžiaus grupėje ir asmenų pasitraukimą iš darbo rinkos į išankstinę pensiją.

Lietuvos bankas atliko išankstinį pasiūlymų dėl pensijų kaupimo sistemos pertvarkos vertinimą. Su šiuo vertinimu galima susipažinti Lietuvos banko [interneto svetainėje](#). Pažymėtina, kad Lietuvos banko tyrėjai vertino tik pirminius Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktus siūlymus. Konsultacijų ir Įstatymo projekto rengimo bei jo derinimo metu įvykusių siūlymų pasikeitimų tyrėjai nevertino ir jie šiame vertinime nėra atspindėti.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra: „pensijų kaupimas“, „dalyvavimas pensijų kaupime“, „pensijų išmokos“, „pensijų anuitetas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.